

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

Bygg barnsäkert

– i byggnader, på tomter och i utemiljön

Bygg barnsäkert

– i byggnader, på tomter och i utemiljön

Titel: Bygg barnsäkert - i byggnader, på tomter och i utemiljön

Tryck: Elanders Sverige AB

Upplaga: 1

Antal ex: 700

Foto: Mats Alm/Jollymedia ab

Illustrationer: Kjell Warnquist/ateljé WQ

ISBN (tryck): 978-91-86559-98-4

ISBN (pdf): 978-91-86559-99-1

Publikationen kan beställas från:

Boverkets Publikationsservice, Box 534, 371 23 Karlskrona

Telefon: 0455-35 30 50, 35 30 56

Fax: 0455-819 27

E-post: publikationsservice@boverket.se

Denna skrift kan på begäran beställas i alternativa format.

Boverket 2011

Förord

I vårt samhälle fäster vi stor vikt vid att värna om barns liv, hälsa och rättigheter. Barn är speciellt utsatta för olycksrisker genom att de inte har samma möjligheter och förmåga att skydda sig som vuxna. För byggd miljö finns särskilda regler i Sverige som syftar till att förebygga att barn skadas genom olycksfall.

Enligt den barnsyn som Sverige har antagit genom att ratificera FN:s barnkonvention är barnet en kompetent individ med egna rättigheter som har rätt till liv och utveckling men också till skydd och trygghet. Det betyder att samtidigt som de miljöer barnen vistas i ska vara säkra och trygga behöver de också innehålla sådana utmaningar som spännande miljöer kan ge.

Den här boken är en revidering och utveckling av Boverkets handbok *Barnsäkerhet i byggnader* från 1996. Liksom den tidigare handboken handlar denna om hur vi kan planera, utforma och underhålla byggnader och deras närmaste omgivningar så att barn kan leva och utvecklas utan att skadas. Boken ger exempel på hur byggnader och utemiljö kan utformas barnsäkert samtidigt som barnets rättigheter tillgodoses.

Barnsäkerhet är en viktig fråga för många parter. Statistiskt underlag över skadade och döda barn och ungdomar har varit ett verksamt medel till förebyggande åtgärder. Ett gemensamt arbete och synsätt där varje myndighet och aktör verkar inom sitt område har lett till att antalet dödsolycksfall bland barn minskat väsentligt. Boverket som är en central förvaltningsmyndighet för frågor om byggd miljö och fysisk planering har som uppgift inom sitt verksamhetsområde att verka för en ökad kunskap hos kommuner, statliga myndigheter och andra berörda i frågor som myndigheten handlägger.

Maria Nordström, Stockholms universitet, har skrivit kompletterande texter och tillsammans med Sofia Lindén, Boverket, bearbetat innehållet.

Ett stort tack riktas till alla som medverkat med värdefulla synpunkter under arbetets gång. Vi hoppas att handboken ska inspirera och leda till aktivt arbete med utformning av barns miljöer.

Karlskrona maj 2011

Martin Storm
verksamhetschef

Innehåll

Läsanvisning.....	7
Inledning.....	9
 Del I Barn och unga utforskar aktivt sin omvärld.....	 11
Hur och var skadas barn?	15
Bygga barnsäkert.....	21
Barnsäkerhet i befintliga byggnader.....	53
Barnsäkerhet i utemiljön.....	61
 Del II Exempelsamling, nedslag	
Hur man kan kommunicera information om säkerhet till barn och unga.....	75
Betydelsen av lagstiftning för planering med ett barnperspektiv.....	81
 Referenser.....	 87

Läsanvisning

Boken vänder sig till dig som är projekterande arkitekt, byggnadsingenjör, byggare, planerare eller tjänsteman på regional eller kommunal nivå, politiker, fastighetsägare eller förvaltare men också till en intresserad allmänhet. Boken syftar till att vara ett praktiskt stöd vid utformningen av bostäder och byggnader inklusive utemiljön med barnsäkerhet som huvudfokus.

Boken innehåller två huvuddelar. Den första delen fokuserar på vårt regelverk kring utformning av barnsäkra miljöer och den andra innehåller mer idémässiga och resonerande texter.

Inledningsvis beskrivs typiska skadebilder och skadesituationer och därefter presenteras de regler som styr utformning av nya byggnader. Sedan behandlas hur äldre byggnader kan förbättras ur barnsäkerhetssyn-

punkt och hur utformning av utemiljö kan göras där behovet av en säker miljö ska kombineras med barnets behov av fysiska utmaningar.

Del två, idéavsnittet, innehåller exempel på hur frågor kring säkerhet kan kommuniceras till barn och unga. Till slut ges exempel på några försök att förverkliga en barnpolitik som tar hänsyn till barnsäkerhet och barns inflytande i byggande och fysisk planering.

Planering av trafikmiljön och utomhusmiljön tas upp utifrån de konsekvenser den har för barns möjligheter att kunna röra sig fritt utomhus i bostadens närhet. Boken behandlar inte riskerna för att barn skadas av möbler, leksaker eller andra lösa föremål i byggnader.

Slutligen finns en litteraturlista.

Inledning

Ett omfattande säkerhetstänkande har vuxit fram i det moderna samhället och medvetenheten om risker av olika slag ökar. Men samtidigt som vi lär oss hantera vissa risker uppstår nya. Vår livsstil ändras kontinuerligt och påverkar vårt sätt att leva. Nya sätt att leva påverkar också våra risk- och säkerhetsperspektiv. Statliga insatser för barns säkerhet och utveckling har gett viktiga resultat – olycksfallen och skadorna bland barn har kraftigt minskat. När det gäller barnadödlighet till följd av skador är Sverige det land i världen som i dag har det lägsta antalet döda. Men skador är fortfarande den främsta dödsorsaken bland barn. Det förebyggande arbetet behöver därför fortsätta. Det behöver också utvecklas så att nya grupper omfattas och kan nås på alla de olika platser och miljöer, där barn och ungdomar i dag lever och är aktiva. Att barnet dessutom har egna rättigheter får konsekvenser för hur arbetet ska bedrivas.

Barn med funktionsnedsättningar

För alla barn betyder vistelse och lek utomhus frihet. För barn med funktionsnedsättningar är denna frihet särskilt viktig, eftersom de vistas mycket inomhus och är beroende av vuxna för att komma ut. På lekplatsen kan de möta andra barn och få möjlighet att leka.

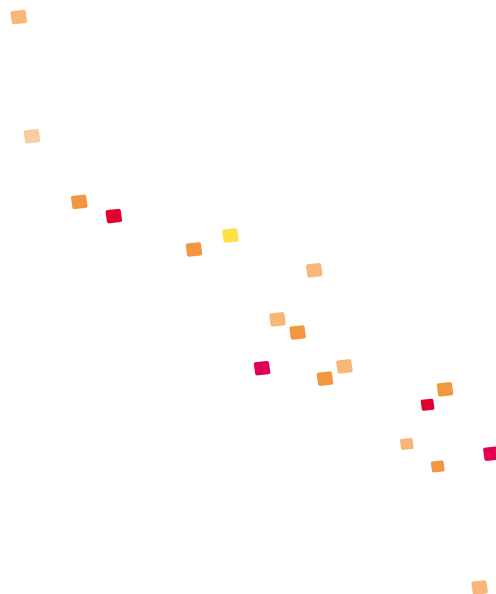
Barn med funktionsnedsättningar har inte samma möjligheter att pröva de utmaningar som lockar andra barn men också de vill och kan pröva det okända och spännande när de leker utomhus. För att barn med funktionsnedsättningar ska kunna göra detta på ett både utmanande och tryggt sätt ställs stora krav på utformningen av lekplatsen och utemiljön. Det handlar om fysisk tillgänglighet men också social tillgänglighet och trygghet. Som framhålls i rapporten *Mer åt fler på lekplatsen: Bra lekplats för barn med funktionshinder blir bättre lekplats för alla* så finns det många sätt att utforma platser utomhus för funktionshindrade barns lek, även om mycket hittills är oprövat.

Barn och unga utforskar aktivt sin omvärld

Barn får kunskap om omgivningen när de lär sig hantera intryck från den. Den här kunskapen kan ingen ge barnen utan de måste själva tillägna sig den.

Alla barn utforskar sin fysiska omgivning. Platsen själv och utrymmet stimulerar barn till olika sorters aktiviteter. Varför är fysisk miljö – inom- och utomhus – så viktig för barn? Ett bra svar på den frågan är att barn utvecklas genom att undersöka vad som finns i deras närhet. Vi ser hur det lilla barnet stimuleras av intryck från omvärlden och lär sig känna igen dessa intryck. En kunskap byggs efter hand upp genom interaktionen med omvärlden.

Barnets revir utvidgas successivt

Barnet får kännedom om sig själv och sin egen förmåga att hantera omvärldsinytryck genom att utforska. För att kunna reagera på händelser i omgivningen och exempelvis förstå vad risker innebär, måste barn skaffa sig erfarenhet. Men ett barn kan inte genom att skaffa sig erfarenheter klara av att göra bedömningar som ligger utanför dess egen mognadsnivå. Trafikforskningen visar tydligt att barnet behöver uppnå en viss ålder för att klara av vissa situationer.

Barns beteendemönster visar att de först utforskar sin närmaste fysiska omgivning. Sedan uppmärksammar de platser allt längre bort. Det är många år under uppväxttiden som den fysiska miljön dominerar deras upplevelande. Först i tonåren framträder ett annat, mera socialt, omvärldsintresse. Då träder samtidigt den fysiska och sinnesorienterade hållningen till omvärlden i bakgrunden.

Barns rörelsefrihet begränsas av villkor i den fysiska omgivningen liksom av de begränsningar som föräldrar och andra vuxna ålägger barnen. Barn och unga har inte obegränsad rörelsefrihet utan är beroende av familjens sätt att leva, bostadsförhållanden, miljöns kvaliteter och begränsningar samt vuxnas syn på och värderingar av barns rörelsefrihet. Dessa olika begränsningar ändras med skiftande sociala, kulturella och historiska situationer. Med den stora andelen svenska barn med olika bakgrund, som finns i dag, är det viktigt att tänka på att barn – och deras föräldrar – kan ha mycket olika inställningar till och värderingar av att vistas inom- och utomhus och uppfattar inomhus- respektive utemiljö som olika stimulerande och säkra.

Barn vistas inomhus

I likhet med barn i många andra länder vistas barn i Sverige allt mer inomhus. Inomhusmiljön är attraktiv för många barn, därför att det finns plats för barn inomhus och där finns leksaker, apparater och maskiner, som

lockar barn att stanna inne. En del föräldrar ser barns vistelse inomhus som en trygghet och ett bra och enkelt sätt att skydda barn mot en farlig och okontrollerbar miljö utomhus. Frågan är om barn därmed begränsas i sin utveckling

En annan viktig fråga är hur de kvaliteter, som barn finner inomhus, kan jämföras med dem de upplever utomhus. Föräldrar väljer olika miljöerfarenheter för sina barn. En del föräldrar väljer att låta sina barn gå på förskola med utomhusprofil; andra föräldrar väljer förskola där barnen tillbringar mesta tiden inomhus. På alla de olika platserna – inom- och utomhus – finns möjligheter till erfarenheter för barn liksom också olika slags risker.

Aktiva barn på många platser

Barn och unga är aktiva i många sammanhang och på många platser. Viktiga platser under barndomen är i dag förutom hemmet och den egna bostadsgården, dagis-, fritids- och skolgården också parklekar, bibliotek, fritidslokaler och köpcentra samt vägarna dit. Man betonar i dag betydelsen av att barn är fysiskt aktiva för sin hälsa, sitt välbefinnande, kreativitet och för sin sociala, fysiska och mentala utveckling. Hälsan och välbefinnandet under barndomen är viktiga ur ett långsiktigt perspektiv, eftersom de får konsekvenser för individens hälsa som vuxen.

I den täta stadsmiljö, där många barn växer upp och majoriteten av alla barn kommer att växa upp i framtiden, finns allt mindre plats utomhus för barn att leka och vistas på under den fria tiden efter förskola och skola. Det är inte längre självklart med skolgårdar och lekplatser i bostadens grannskap som det var i de flesta uppväxtmiljöer för barn fram till början av 2000-talet. I den pågående diskussionen om barnens plats i staden lämnar politiker och stads- och bostadsplanerare ännu frågan om barns och ungas plats utomhus i nya bostadsområden obesvarad.

*Barn och unga
utforskar aktivt sin
omvärld.*

Hur och var skadas barn?

Barns undersökande och utforskande aktiviteter gentemot sin omgivning är intimt förknippade med omgivningens tillgänglighet liksom med dess karaktär och kvalitet. Vuxnas närhet ger barn säkerhet, något som särskilt små barn behöver och tar för givet. Men barn strävar efter att hantera okända situationer på egen hand. Barn, som medvetet söker utmaningar, förstår ofta att det finns risker förknippade med dessa utmaningar och de kalkylerar vanligtvis vilka risker olika utmaningar innebär. Det är viktigt att skilja mellan okalkylerade risker respektive utmaningar. Okalkylerade risker – sådana som barn inte förutser och har kontroll över – är farliga situationer, som barn behöver hjälp att uppmärksamma och hantera eller eliminera så att de inte drabbas av dem.

Barnets lek

Barn leker alltid och överallt. Leken är nödvändig för barnets utveckling och utvecklar barnet socialt och fysiskt. Att leka är ett sätt att utforska tillvaron och lära sig att behärska den. Lek och rörelser är intimt förknippade och nästan varje lek är rörelse. Barnets rörelseförmåga och motoriska förmåga hör ihop med och utvecklas i takt med att barnet växer. Behovet av att springa, hoppa, kasta, hänga, gunga, klättra och rutscha ska tillgodoses nära bostaden. Hela bostaden och bostadsområdet bör vara barntillåtna och utformade med hänsyn till barnets lek.

Barn söker sig ofta till spännande platser. De vill prova sin förmåga i rörelse och lek och lära sig nya moment och tar då också egna risker. Det är skillnad mellan att ta en medveten risk och att utsättas för en fara som man inte uppmärksammar eller förstår. Det är omöjligt att bygga bort alla risker i miljön, men det gäller att bygga så att farorna signaleras och blir så tydliga att också barnen uppfattar dem och blir medvetna om riskerna.

Barnets aktiviteter förändras med åldern. Olycksfallsmönstret följer barnets olika utvecklingsstadier. Vad som är säkert för det äldre förskolebarnet kan vara en risk för ettåringen.

Skador bland barn

Den främsta dödsorsaken bland barn över ett år är skador på grund av olycksfall. Varje år dör ungefär 80 barn i åldern 0–14 år i Sverige efter att ha skadats i en olycka. För barn i förskoleåldern är det främst olyckor i hemmet och i fritidssituationer, ofta drunkning, som är den största orsaken till dödsolycksfall. Flertalet av de äldre barnen omkommer i trafiken.

Det finns ingen heltäckande statistik över hur många barn som skadas varje år. Men en uppskattning visar att bortåt 65 000 barn i åldern 0–17 år skadade sig så svårt att de uppsökte en akutmottagning eller jourcentral (medelvärde åren 2003–2005).

Gruppen små barn, upp till fem år, är helt dominerande när det gäller antalet skadefall.

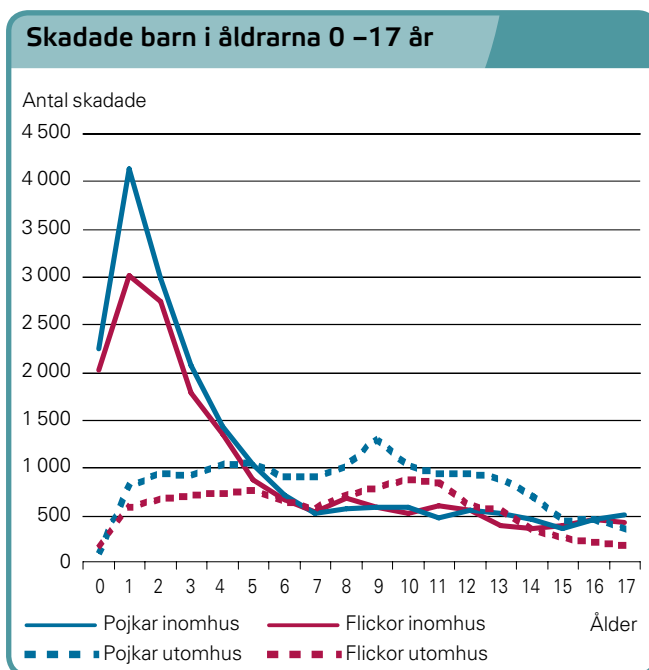
I olika åldergrupper förekommer delvis olika typiska olyckshändelser. Inne i bostaden skadar sig de minsta barnen (0–3 år) ofta vid fall från möbler och i trappor. Andra vanliga olycksorsaker är förgiftningar, insektsbett och brännskador. De lite äldre barnen (4–6 år) skadar sig också ofta vid fall, nu också från lekredskap. Klämskadorna ökar i den här ålderskategorin. Barn i åldern 4–6 år är mer rörliga och vistas mera utomhus. Därför ökar andelen skador som uppstår utomhus.

För barn i åldrarna 7–12 år har skolan och idrottsplatsen tillkommit som platser för aktivitet och där, liksom på vägen till och från dessa platser, inträffar olyckor. Skadorna fördelar sig ungefär lika mellan hemmet/bostadsområdet och idrotts- och sportplatserna. Fallskador är vanligast bland flickor, medan kläm- och skärskador är vanligast bland pojkar.

Tonåringar, 13–17 år, skadar sig främst på sport- och idrottsplatser samt i trafiken i cykel- och mopedolyckor. Fall och kollisioner är vanliga olycksorsaker. I hemmen skadas de inte lika mycket som yngre skolbarn gör.

Typer av skador

Flickor och pojkar beter sig olika och uppfattar utmaningar på olika sätt. Upp till 13 års ålder skadas pojkar generellt oftare än flickor (till följd av olycksfall) men omfattningen varierar med typen av skada. Också enligt självrapporterade skador från 11–15 åringar skadar pojkar sig oftare än flickor. Idrottsskador är särskilt vanliga bland pojkar i 15-årsåldern.

Källa: EHLASS 2003-2005, Socialstyrelsen, EpC.

De vanligaste olyckorna, som medför skador på barn, inträffar i samband med fall, instängning, att barn skär sig, att de förgiftas, får etsskador, blir klämda, brända eller när de kommer i kontakt med elektricitet.

Fallskador

Fallolyckor är den vanligaste typen av olycksfall bland små barn. Balkonger, fönster och fönsterdörrar utan tillräckliga säkerhetsanordningar innebär stora risker för att barn ska falla ut och skadas. Ett litet barn som lutar sig ut genom ett öppet fönster kan lätt falla, eftersom barnets huvud är tungt i förhållande till kroppen.

Instängning

Olyckor har inträffat när barn tagit sig in i exempelvis frys- och kylskåp, kylrum eller bastur, blivit instängda och inte kunnat öppna dörren inifrån.

Skärskador

Många svåra skärskador har inträffat när barn faller mot glas i dörrar eller fönster. Småbarn skär sig ibland på knivar och andra vassa föremål som förvaras lätt åtkomliga.

Förgiftningar och etsskador

Antalet förgiftningar som leder till dödsfall har minskat men tillbuden är många. Förgiftningarna och tillbuden är vanligast i åldern ett till två år, när barnet börjar krypa och gå och kan nå mediciner och kemiska produkter, som glömts framme eller placerats oförsiktigt i kök, sovrum och badrum. Maskindiskmedel och rengöringsmedel kan ge svåra etsskador.

Klämskador

Skåp, spisar, diskmaskiner och annan inredning som inte är ordentligt fastsatt kan välta och ge svåra klämskador när barnet ställer sig på luckan eller klättrar på skåpet. Entrédörrar, hissdörrar och innerdörrar kan ge klämskador, speciellt på fingrar.

Brännskador och skållningsskador

Allvarliga brännskador är vanligast hos barn som är ett halvt till två år gamla. I den åldern vill de utforska och pröva allt i sin hemmiljö. De allvarligaste brännskadorna sker vid bränder men de vanligaste brännskadorna hos små barn är skållskador, som orsakas av hett vatten, te, kaffe eller soppor. Brännskador av heta föremål kan ge svåra vävnadsskador. Dåligt planerade kök, spisar och ugnar med otillräcklig säkerhet innebär risk för att barn ska bränna sig. Heta värmeradiatorer och hett vatten kan också ge brännskador.

Elskador

Skador av elektricitet är inte så vanliga men om barn råkar ut för dem kan de ge upphov till allvarliga skador, bland annat brännskador och hjärn- och andra nervskador. Det har hänt olyckor, när barn sticker in ledande föremål i eluttag eller leker med trasiga sladdar.

Olyckor utomhus

Mer än hälften av de olyckor som barn som är ungefär fem år och äldre råkar ut för sker utomhus. Dessa olyckor ger i allmänhet svårare skador. De är ofta fall från lekredskap och träd, eller inträffar vid lek och spring, cykling, vinterlekar och bollekar. Små barn kan också drunkna i vattensamlingar och diken nära hemmet.

Äldre barn utökar sitt revir och söker sig längre bort från hemmet. Olycksfall inträffar ibland vid lek i grustag, dammar, på byggarbetsplatser, i tunnlar eller vid klättring på tågvagnar och i andra miljöer som inte är avsedda för barnen.

Olyckor i trafiken

Trafiken innebär en stor olycksrisk för barnen. Trafikolyckorna ger i allmänhet svåra skador. Många olyckor och tillbud bland yngre barn händer när de leker i närheten av hemmet.

En vanlig typ av olycka är att barn rusar ut i trafiken vid springlekar, bollekar och vinterlekar. En del olyckor inträffar när barn släpps ut på egen hand i trafiken på väg till exempelvis lekplatser. Bland barn i skolåldern är cykelolyckorna vanliga.

Små barn är inte medvetna om riskerna med trafiken, kan inte uppfatta och förstå trafikens rörelser och kan heller inget skydda sig mot farorna.

Olyckor i skolan

Varje år skadas många barn i skolan. Bland de yngre eleverna sker olyckorna ofta på rasterna ute på skolgården, när barnen leker och springer. En del olyckor beror på våld mellan barnen eller att lek övergår i våld. De olyckor som ger svårast skador är fall och i situationer då våld är inblandat.

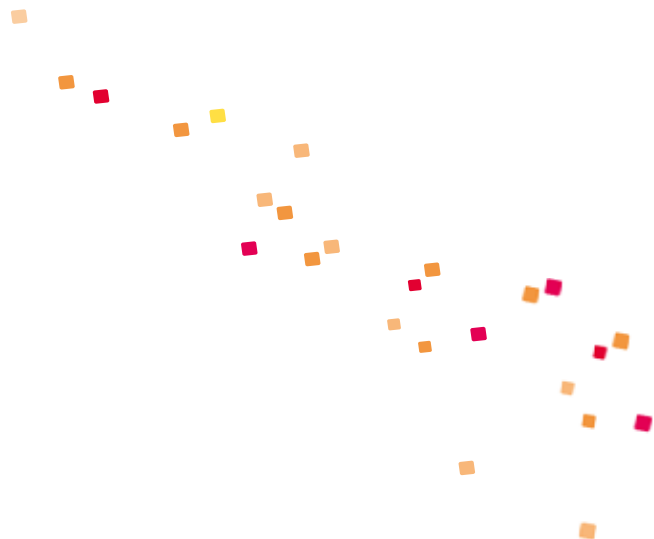
*Barn, som medvetet
söker utmaningar,
förstår ofta
att det finns
risker förknippade
med dessa.*

Bygga barnsäkert

Någon samlad lagstiftning som reglerar barnsäkerheten i den byggda miljön och utomhusmiljön finns inte i Sverige. Flera myndigheter ansvarar för barnens miljö. Lagar och andra bestämmelser om skydd mot olycksfall finns inom en mängd olika områden och avser olika risker i miljön och användningen av olika produkter. Tack vare samarbetet i dag mellan statliga myndigheter sprids kunskapen om de olika lagarna och bestämmelserna i hela samhället.

De lagar och föreskrifter som främst berör barns säkerhetsfrågorna i byggnader och på tomter är följande:

- Plan- och bygglagen (2010:900), PBL
- Boverkets Byggregler, BBR (BFS 2011:6)
- Ordningslagen (1993:1617), OL
- Produktsäkerhetslagen (2004:451), PSL
- Arbetsmiljölagen (1977:1160), AML
- Elsäkerhetsverkets författningssamling, ELSÄK-FS (2008:1)
- Miljöbalken SFS (1998:808), MB

Utformning av bostäder och byggnader

För att värna om barns säkerhet och hälsa är det viktigt att bygga och förvalta bostäder och andra byggnader så att riskerna minimeras för barn att skadas. Lika viktigt är att ägna omsorg åt den närmsta omgivningen utanför byggnaderna. Små barn är inte medvetna om alla risker i närmiljön och kan inte uppfatta och förstå farorna. Deras förmåga att skydda sig vid olycksfallstillbud är mycket begränsad. De allra yngsta barnen har en kroppsbyggnad och ett rörelsemönster, som gör att de är särskilt utsatta för risker. Bostaden, bostadsmiljön och andra miljöer, där små barn vistas, ska därför ägnas särskild uppmärksamhet.

Men ensidigt så kallat säkra miljöer är inte attraktiva eftersom de inte erbjuder de utmaningar barn söker för att utvecklas. Barnet drivs då att söka spänning på andra platser. Säkerhet och lek måste gå hand i hand!

Så för att utvecklas och tackla olika faror måste barn få möta utmaningar i sin miljö och lära sig hantera dem under vuxen vägledning i sin egen takt. Denna insikt har befasts av den forskning och beprövade erfarenhet som presenteras i denna skrift.

Regelverket

Bygglagstiftningen ställer krav på att byggnader och tomter ska utformas så att risken för olycksfall begränsas. Kraven gäller när man bygger nytt. När man bygger till befintliga byggnader, när man ändrar eller bygger om befintliga byggnader måste avvägningar göras för varje enskilt objekt avseende vilka krav som ska ställas. Det finns också krav på att byggnader och tomter ska underhållas så att de ursprungliga egenskaperna bibehålls. I Boverkets byggregler (BFS 2011:6), BBR, finns tillämpningsföreskrifter och allmänna råd om bland annat säkerhet i nya byggnader, tillbyggnader och på tomter.

Särskilt höga krav ställs på utrymmen i en byggnad där barn kan vistas. När man i BBR använder uttrycket ”utrymmen där barn kan vistas” menas sådana rum eller utrymmen där barn i förskoleåldern ska kunna vistas utan ständig tillsyn av vuxna. BBR innehåller också exempel på vad som menas med sådana utrymmen. Det handlar framförallt om bostäder men också om gästrum i hotell, utrymmen i förskolor, på barnavårdscentraler, i bibliotek, på köpcentrum och andra likande lokaler. I BBR är kraven uttryckta som funktionskrav. Med funktionskrav menas att det i bindande föreskrift anges vilken egenskap som ska uppnås. Vägledning till hur det är lämpligt att uppfylla kravet ges i de allmänna råden. Det finns möjlighet att välja andra lösningar än de som anges i rådtexten. Om man väljer att inte göra på det sätt som anges i det allmänna rådet ska man kunna visa att den tvingande regeln ändå uppfylls. Inom den europeiska gemenskapen pågår ett arbete med att samordna innehållet i olika standarder som används som hjälp för att visa att ett visst krav är uppfyllt.

Byggherren har ansvaret för att byggnaden blir utformad så att kraven på säkerhet uppfylls. Fastighetsägaren ansvarar för att säkerheten bibehålls under byggnadens brukstid. Byggnadsnämnden utövar tillsyn.

De allra yngsta barnen har en kroppsbyggnad och ett rörelsemönster som gör att de är särskilt utsatta för risker.

Samordning mellan olika intressen och behov

Flera olika behov behöver ofta tillfredsställas samtidigt. I en del fall kan det som är bra för barnens säkerhet innebära att det blir svårt att uppnå annat som också måste tillgodoses. Till exempel kan kravet på fönster-spärrar stå i konflikt med behovet av att enkelt kunna öppna fönster som en person med nedsatt armstyrka har. Detsamma gäller utformningen av återvinnings-containerar där storleken på inkastöppningarna behöver vara små för att barn inte ska klättra in men stora för att göra det enkelt att slänga skräp.

I viss utsträckning är det en fråga om teknisk utveckling att hitta lösningar men det finns också ett ansvar hos den som väljer en viss produkt att försöka se till så att den kan fylla flera olika behov.

Helhet och detaljer

Lag och förordning

För att uppfylla det krav på säkerhet vid användning som anges i 8 kap. 4 § första stycket 4 plan- och bygglagen (2010:900) ska ett byggnadsverk vara projekterat och utfört på ett sådant sätt att det vid användning eller drift inte innebär en oacceptabel risk för halkning, fall, sammanstötning, brännskador, elektriska stötar, skador av explosioner eller andra olyckor.
(3 kap. 10 § PBF (2011:338))

Föreskrift

Byggnader ska utformas så att risken för olyckor såsom fall, sammanstötningar, klämning, brännskador, explosioner, instängning, förgiftningar och elektriska stötar begränsas.
(avsnitt 8:1 BBR)

Mycket av det som är av betydelse för barnsäkerheten är detaljer som ofta inte syns på ritningar eller i beskrivningar. Vassa kanter, ojämnheter i golvet eller delar som sticker ut eller är i vägen kan vara oplanerade och farliga detaljer. Vid modernt byggande används ofta förtillverkade komponenter. Stora passmåner kan ibland medföra springor och glipor mellan materialen. Detaljer som dörrfoder, golvlister, fönsterbänkar och radiatorer liksom räckenas avslutning måste ägnas stor omsorg. I utrymmen där barn vistas är det särskilt viktigt att tänka på detaljmåtten. Till exempel bör öppningar i intervallet 100–230 mm undvikas, på grund av risken för att barn kan fastna med huvudet.

Entréer och hallar

Föreskrift

Belysningen i kommunikationsutrymmen ska utformas med sådan styrka och jämnhet att personer kan röra sig säkert inom byggnaden.

(avsnitt 8:21 BBR)

I bostadslägenhetens närhet ska det finnas rum för förvaring av barnvagnar, cyklar, utomhusrullstolar, rollatorer och liknande.

(avsnitt 3:23 BBR)

Från entrén eller hallen leder ofta många dörrar till olika rum. Dörrplaceringar och dörrslagningar bör projekteras så att dörrbladen kan slås upp utan risk och så att de inte är i vägen när de står öppna.

I hallen i förskolan och skolan samlas många barn samtidigt. Det är viktigt att det finns svängrum, så att man slipper trängas och knuffas. Inredningen behöver vara utformad så att barnen kan hålla ordning på sina kläder, skor, sin väska och sin cykelhjälm. Fria gavlar vid till exempel kapphyllor kan vara svåra att upptäcka och kan därför behöva förses med skydd eller utformas så att man lätt uppmärksammar dem.

Mycket av det som är viktigt för barnsäkerheten är detaljer som inte syns på ritningar; vassa kanter eller delar som sticker ut kan vara farliga.

Trappor

Föreskrift

Trappor och ramper i eller i anslutning till byggnader ska utformas så att personer kan förflytta sig säkert. ... Trappor, ramper, balkonger och dylikt i utrymmen där barn kan vistas, ska utformas så att risken för barnolycksfall begränsas.

(avsnitt 8:232 BBR)

Trappan blir säkrare med dagsljus och bra belysning. Det är viktigt att man tydligt kan se var trappan börjar och slutar.

Utvändiga trappor kan lätt bli hala av regn, snö och is. Tak över trappan liksom sträv beläggning gör trappan mindre hal och ökar säkerheten.

Trappans lutning, form och längd och måttförhållandet mellan trappstegets höjd och djup i gånglinjen, det så kallade stegdjupet, är viktiga för säkerheten. Rörelsen i gånglinjen bör vara naturlig med bekväm lutning. I en U-formad trappa eller en trappa med raka halvplan och ett vilplan har man inte så hög fallhöjd.

Allmänt råd

För att trappan ska få en säker utformning bör man ta hänsyn till trappans lutning och längd samt måttförhållandet mellan trappstegens höjd och djup. Lutningen i gånglinjen bör inte ändras inom samma trapplopp. Enstaka trappsteg med avvikande höjd bör inte förekomma. Där det inte går att undvika bör trappstegen tydligt markeras. Stegdjupet i trappor bör vara minst 0,25 meter, mätt i gånglinjen.

Trappor som är bredare än 2,5 meter bör delas i två eller flera lopp med räcken eller ledstänger.

Trappor, utom i småhus och inom enskilda bostadslägenheter i flerbostadshus, bör förses med kontrastmarkeringar så att personer med nedsatt synförmåga kan uppfatta nivåskillnaderna. En trappas nedersta plansteg och motsvarande del av framkanten på trappavsatsen vid översta sättsteget i varje trapplopp bör ha en ljushetskontrast på minst 0.40 enligt NCS (Natural Color System). Markeringarna bör göras på ett konsekvent sätt inom byggnaden.

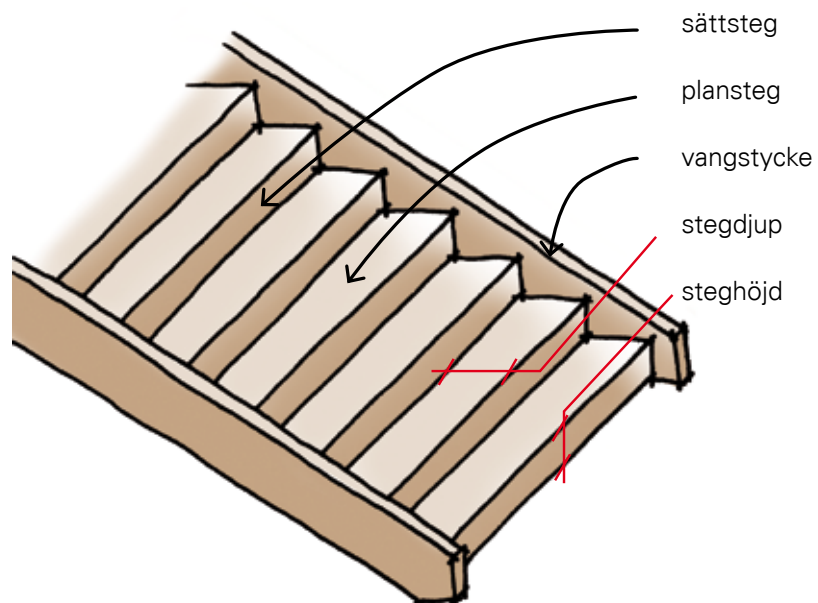
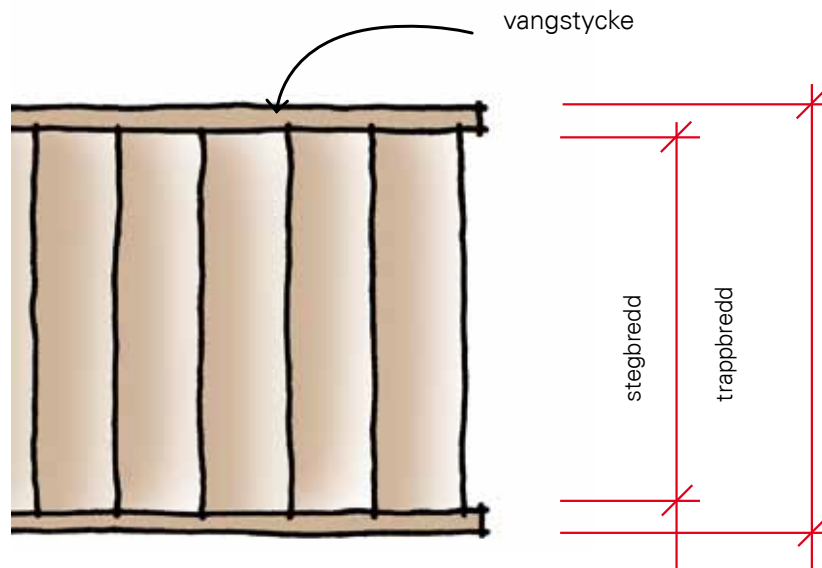
Trapplanen bör ha minst samma bredd som trappan. Dörrar på trapplan bör placeras så att det inte blir svårt att passera. I flerbostadshus bör trapplan vara minst 1,5 meter djupa. Inom enskilda bostadslägenheter bör trapplan vara minst 1,3 meter.

Vangstycken, socklar, räcken, ledstänger och dylikt bör inte på någon sida inkräkta mer än högst 100 mm på trapploppens bredd. Avståndet mellan begränsningsvägarna och trapploppens sidor bör vara högst 50 mm.

Öppningar mellan plansteg i trappor bör vara högst 100 mm.

I bostadslägenheter bör trappor vara utformade så att grindar kan monteras i trappans övre och nedre del.
(avsnitt 8:232 BBR)

Trappans lutning, form längd och måttförhållanden är viktiga för säkerheten.

Trappräcken

Föreskrift

Trapplopp, trapplan, ramper och balkonger som inte avgränsas av väggar, ska ha räcken som begränsar risken för personskador till följd av fall. Räckesfyllningar med infästningar ska tåla dynamisk påverkan av en människa. (avsnitt 8:2321 BBR)

Räcket kan utformas så att det också fungerar som ledstång.

Allmänt råd

Räcken i trapplopp bör vara minst 0,9 meter höga. Om en öppning vid sidan av ett trapplopp är större än 0,4 meter i båda längdriktningarna och våningshöjden är mer än 3,0 meter, mätt från golv till golv, bör räcket vara minst 1,1 meter.

Räcken på trapplan inom den enskilda bostadslägenheten bör vara minst 0,9 meter höga. Om våningshöjden är mer än 3,0 meter, mätt från golv till golv, bör räcket vara minst 1,1 meter. Räcken på trapplan utanför den enskilda bostadslägenheten samt räcken på balkonger och loftgångar bör vara minst 1,1 meter höga.

Regler om glasträcken finns i avsnitt 8:35 Glas i byggnader. (avsnitt 8:2321 BBR)

Föreskrift

Räcken i utrymmen där barn kan vistas, ska utformas så att barn inte skadar sig till följd av att de klättrar eller kryper. (avsnitt 8:2321 BBR)

Allmänt råd

Räcken på balkonger, trapplan och trapplopp bör, upp till en höjd av 0,8 meter, utformas så att de inte går att klättra på. Vertikala öppningar bör vara högst 100 mm breda.

Fritt mått mellan balkongräckes underkant och balkonggolv, eller mellan ett trapppräckes underkant och trappstegens stegnos, bör vara högst 50 mm. Fritt mått i höjled mellan ett trapppräckes underkant och ett trapplan eller golv bör vara högst 100 mm.

Horisontella öppningar ovanför balkongfront bör utformas så att barn inte kan fastna med huvudet. Öppningar i intervallet 110-230 mm bör undvikas. (avsnitt 8:2321 BBR)

Om det finns något att kliva på längst ner på räcket bör man räkna höjden 0,8 meter från detta. Om räcket inte har öppningar, horisontella stänger, stag eller andra anordningar blir det svårt för små barn att klättra upp på det. En slät yta på ett räcke med horisontell panel försvårar också klättring. Räckena bör inte ha detaljer som gör att man kan fastna med kläderna.

Öppningar mellan plansteg i trappor bör vara högst 10 cm.

Ledstänger

Föreskrift

Ramper och trappor ska ha balansstöd i form av ledstänger. Ledstängerna ska vara lätta att gripa om.
(avsnitt 8:2322 BBR)

Allmänt råd

Ramper och trappor i publika lokaler bör ha ledstänger på båda sidor. Andra ramper och trappor som har fler än tre steg, bör ha ledstänger på båda sidor. Lägre ramper och trappor bör ha minst en ledstång. Inom en bostadslägenhet får vinklade och svängda trappor, som är högst 0,9 meter breda, anordnas utan inre ledstång, om det i stället finns en spaljé, mittstolpe eller dylikt som går lätt att gripa om.

Ledstänger bör sitta på 0,9 meters höjd. De bör löpa förbi trappan eller rampens början och slut med minst 30 cm.

Ledstänger i publika lokaler och trapphus i flerbostadshus bör ha kontrasterande ljushet gentemot omgivande ytor. Det bör vara möjligt att hålla i ledstången även förbi infästningen.

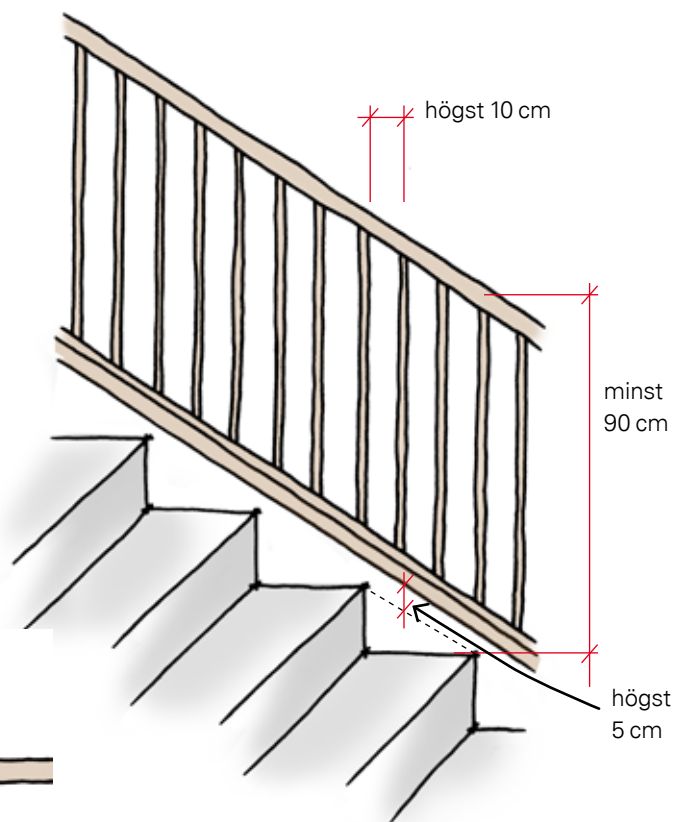
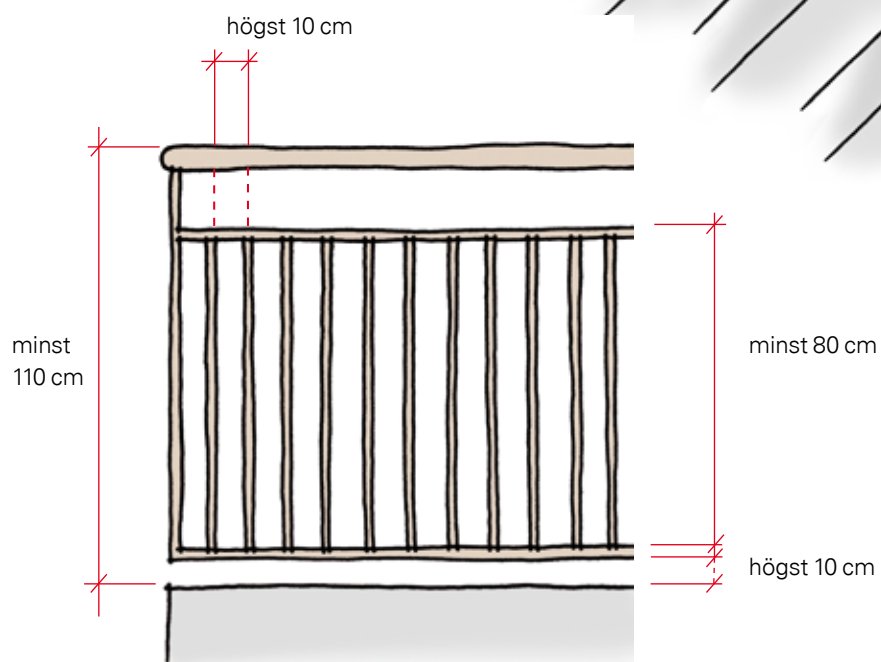
(avsnitt 8:2322 BBR)

Ledstänger som är runda ger ofta ett bra grepp. Om ledstängerna dras fram cirka 30 cm förbi det översta och nedersta steget, får man stöd innan man börjar gå i trappan. En extra ledstång i barnhöjd gör trappan säkrare för barnen och den skyddar också väggen. Om ledstångens avslutningar dras in mot väggen eller utformas på annat säkert sätt finns mindre risk att man fastnar med kläderna.

Ledstänger som är runda ger ofta ett bra grepp.

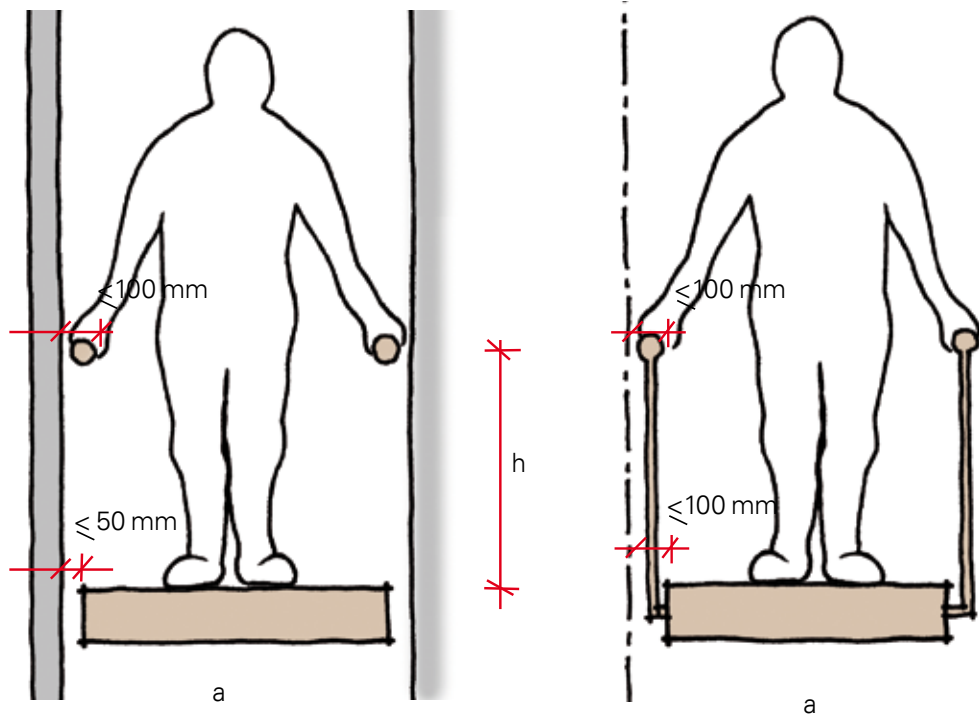
Mått vid räcken på trappavsats

Mått vid trappräcken

a = trappschaktets bredd

h = ledstångens eller räcketts höjd

Figuren visar hur måtten i ett trappschakt kan mätas.

Kök

Föreskrift

Byggnader och deras installationer ska utformas så att risken för brännskador begränsas.

(avsnitt 8:4 BBR)

Under småbarnsåren är barnet ofta med vid sysslorna i köket tillsammans med sin familj, såväl med de vuxna som med eventuella äldre syskon och kamrater. Köket blir en samlingsplats i vardagen som ska rymma många olika aktiviteter och funktioner. Familjer kan ha många barn i olika åldrar och det kan också vara flera vuxna som arbetar tillsammans i köket. Familjemedlemmarnas olika intressen präglar ofta hela miljön. Köket är en spännande plats med matlagning, bakning, diskning och annat praktiskt arbete i hemmet. Här finns skåp och lådor som är fulla med saker att upptäcka, undersöka och leka med liksom möjligheten att leka med vatten. Bra förvaring för material för lek och skapande behövs. Stadiga pallar och trappstegar underlättar för små barn att nå upp och delta. Golvet i köket blir en favoritlekplats. Även de äldre barnen vill

ofta hjälpa till i matlagningen och hushållsarbetet. I köket sker många olyckor, ofta i samband med matning.

Hemmet kan användas som familjedaghem och/eller skolbarnomsorg vilket innebär att små barn och skolbarn vistas i köket tillsammans med en vuxen som samtidigt ska sköta om barnen och laga mat, baka eller ägna sig åt skapande aktiviteter som att måla, skapa i lera eller läxläsning. En god genomtänkt planering är i det sammanhanget extra viktig.

En del av olycksriskerna i köket kan minskas genom god planering av inredningen. Det är viktigt att man kan arbeta bekvämt och säkert. Det behövs plats att laga mat eller baka tillsammans med barnen. En stor sammanhängande arbetsyta behövs mellan spis och diskbänk. God belysning ger ökad säkerhet. Dörrar som stöter ihop med ugnsluckan eller diskmaskinsluckan är en olycksrisk. En fri golvyta som inte kolliderar med betjäningsytor till inredning och arbetsytor ger plats för de yngsta barnens lek.

Många olycksrisker i kök kan undvikas. Stadiga pallar och trappstegar underlättar för små barn att nå upp och delta.

Föreskrift

Lätt åtkomliga ytor på spisar, ugnar och dylikt ska ha skydd mot beröring om de har så hög ytemperatur att de vid beröring kan orsaka brännskador.
(avsnitt 8:42 BBR)

Allmänt råd

Spisar bör ha hållskydd som når minst 0,1 meter över spis-hällen och täcker spisens framkant och dess sidor till 0,2 meter från framkanten. Om spisen är åtkomlig från sidan bör hela den åtkomliga sidan täckas av hållskyddet.

Ugnsluckor placerade lägre än 0,8 meter över golvet bör ha säkerhetsbeslag. Yttertemperaturen på glasluckor på ugnar och på ytor på handtag, vred, knoppar och liknande av metall som man håller i en kort stund, bör inte överstiga 60°C.

Åtkomliga metallytor på spisar, ugnar och dylikt på lägre höjd än 0,8 meter över golvet bör ha en ytemperatur som inte överstiger 60°C under normal drift. Metoder för bestämning av ytemperaturer för andra material, som ur brännskadesynpunkt motsvarar ytemperaturen för metall, beskrivs i SS-EN ISO 13732-1.
(avsnitt 8:42 BBR)

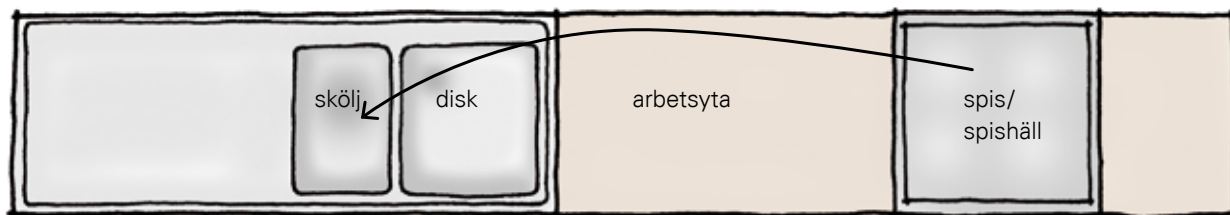
Heta kokplattor och kokkärl med het vätska eller mat är en vanlig orsak till barns brännskador. Det är viktigt för säkerheten att man kan ställa ifrån sig varma kast-ruller, stekpannor och bakplåtar på en tålig bänkyta in-till spisen, utom räckhåll för de små barnen. Även intill inbyggda ugnar och mikrovågsugnar bör det finnas en avställningsyta.

Föreskrift

Utslagsvask ska placeras så att risken för skållningsska-dor begränsas.
(avsnitt 8:43 BBR)

Det är viktigt för säkerheten att köket är planerat så att man kan lyfta kastruller med hett innehåll direkt från spisen till utslagsvasken över en sammanhängande bänkyta. Om man måste lyfta kastruller ut över golvet finns det risk att man skållskadar barn som leker där.

Barn kan också bränna sig på alltför hett vatten ur varmvattenkranen.

Det är viktigt att man kan förflytta kastruller med hett innehåll från spisen direkt till utslagsvasken över en bänkyta.

Föreskrift

I utrymmen där barn kan vistas ska fast inredning och utrustning som är lätt åtkomlig för barn utformas så att den inte kan välta och så att barn inte kan komma till skada genom att öppna lådor eller luckor eller genom att klättra på dem.

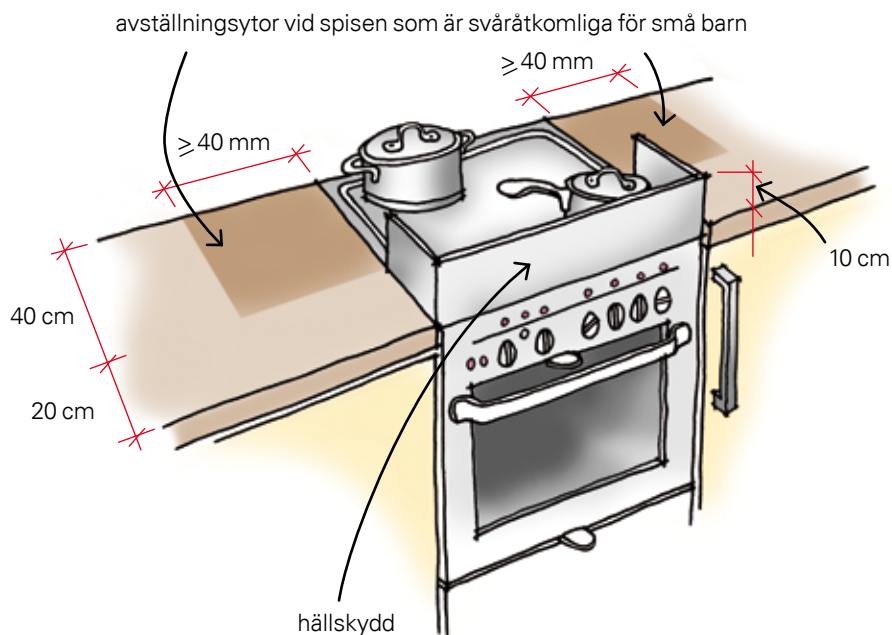
(avsnitt 8:32 BBR)

Spisen och diskmaskinen får alltså inte tippa framåt, om ett litet barn ställer sig på en öppen lucka. Spisen kan sättas fast med ett tippskydd som monteras på väggen. Diskmaskinen behöver ha säkerhetsspärr eller liknande så att barn inte kan öppna luckan och skadas av hett vatten eller ånga eller komma åt maskindiskmedel.

Allmänt råd

För förvaring av vassa hushållsredskap bör det finnas en låda med säkerhetsbeslag eller någon annan säker anordning.

(avsnitt 8:32 BBR)

Förvaring

Föreskrift

I bostadslägenheter och andra likvärdiga utrymmen där barn kan vistas, ska säker förvaring av kemisk-tekniska preparat, medicin och dylikt finnas.
(avsnitt 8:7 BBR)

Allmänt råd

Utrymmena bör vara försedda med säkerhetsbeslag eller på annat sätt göras svåråtkomliga för barn. För förvaring av medicin och hälsofarliga kemisk-tekniska preparat, såsom maskindiskmedel, grov rengöringsmedel och petroleumprodukter, bör det finnas ett låsbart utrymme, beläget exempelvis högt i ett städskåp. För förvaring av mindre hälsofarliga preparat, såsom milda disk- och tvättmedel, bör det finnas ett bänkskåp med säkerhetsbeslag eller ett skåp som är placerat minst 1,4 meter över golvet.
(avsnitt 8:7 BBR)

Flera hushållskemikalier säljs i barnskyddande förpackningar. Förpackningarna är tänkta att vara så svåra att öppna för ett barn under fyra år, att någon vuxen hinner fram i tid för att hindra en olycka. I många fall har små barn dock lyckats öppna barnskyddande förpackningar. Preparaten bör därför ändå förvaras så att barn inte kan komma åt dem.

I köket används ofta maskindiskmedel och ibland rengöringsmedel för exempelvis spis och ugn och andra hälsofarliga produkter. Det är viktigt att förvaringen av dem kan ordnas på ett säkert sätt.

De flesta olyckstillbudet med kemisk-tekniska preparat inträffar i samband med användningen. Det är viktigt att de säkra utrymmena för förvaring finns i eller i nära anslutning till de rum där de farliga preparaten används. Det frätande maskindiskmedlet står ibland tillfälligt framme, lätt åtkomligt på diskbänken. I bänkskåp i toaletter och badrum förvaras ofta hårmedel och sprayer och andra kemiska preparat, som kan vara farliga för barn. Ett högt placerat badrumsskåp med säkerhetsbeslag eller lås kan minska riskerna för barnen. En del mediciner ska förvaras svalt och placeras då ofta inte i medicinskåpet utan lättåtkomligt i kylskåpet. En låsbar box för medicin som placeras i kylskåpet ökar säkerheten.

Fristående, flyttbara garderober och andra inredningsskåp används ofta då man själv kompletterar sin inredning. Se till att skåpen är säkra till exempel genom att de förankras så att de inte kan välta.

Strykbrädan med strykjärnet behöver ha en förvaring som det lilla barnet inte kommer åt. Tänk på att lägga undan tändstickorna – de är spännande!

Medicinskåpet bör ha lås och placeras högt.

Badrum

Föreskrift

Gångytor ska utformas så att risken för att halka och snubbla begränsas. I utrymmen där lutning, väta, spill eller nedisning ökar risken för halka ska ytmaterialens egenskaper anpassas till detta. Övåntade förändringar av ytmaterialens halkegenskaper ska undvikas, särskilt där gångriktningen ändras. Ytorna ska utformas utan övåntade små nivåförändringar, ojämnheter eller låga hinder som är svåra att upptäcka.

(avsnitt 8:22 BBR)

I duschrum och tvätttrum, där man är barfota och där det också ofta är vatten på golvet, finns det risk för att man ska halka. Dessa utrymmen har också ofta hårda ytor. Golvbeläggningen i sådana rum bör ha hög friktion eller ha skydd mot halkning. Växlingar mellan olika hala golvmaterial ska undvikas.

Golvbrunnar, ventiler, rör och andra detaljer som är lätt åtkomliga ska inte vara vassa, så att man kan skära sig.

Blandaren bör aldrig sättas direkt på badkaret, eftersom barn lätt kan få tandskador av den vid lek och bad, och karet bör ha halkskydd.

Lätt åtkomliga delar av radiatorer och andra värmeinstallationer i hygienrum bör förses med skydd om ytemperaturen är högre än 60 grader C, se Värmeinstallationer sidan 50.

I förskolor, familjedaghem och fritidshem är ofta flera barn samtidigt i tvätttrummen. Dörrplaceringar och dörrslagningar är särskilt viktiga här. Det behövs plats runt tvättställen och fri golvyta. Våtrum och badrum är platser för barns experimenterande och lek med färg och vatten.

Våtrum och badrum är platser för barns experimenterande och lek med färg och vatten.

Varmvattentemperatur

Föreskrift

Installation för tappvatten ska utformas så att tappvattnet, efter tappstället, är hygieniskt och säkert samt kommer i tillräcklig mängd. Tappkallvatten ska uppfylla kvalitetskraven för dricksvatten efter tappstället. Tappvarmvatten ska vara så varmt att man kan sköta personlig hygien och hushållssysslor.

Tappvatteninstallationer ska utföras av sådana material att inte ohälsosamma koncentrationer av skadliga ämnen kan utlösas i tappvattnet. Installationerna ska inte avge lukt eller smak till tappvattnet.

(avsnitt 6:62 BBR)

Allmänt råd

Regler om dricksvatten ges ut av Livsmedelsverket och Socialstyrelsen.

(avsnitt 6:62 BBR)

Tvättstugor

Föreskrift

I bostadslägenhetens närhet ska det finnas en gemensam tvättstuga med möjlighet att tvätta och torka maskinellt, om det saknas utrymme att tvätta och torka tvätt maskinellt i den enskilda bostadslägenheten.

(avsnitt 3:23 BBR)

En liten tvättstuga, som man delar med några få hushåll och som är belägen i trapphuset eller inom nära gångavstånd på gården, kan vara en bra lösning för en barnfamilj. Barnen är ofta med i tvättstugan och det är viktigt att de kan få vara aktiva utan att riskera att skada sig. Det är viktigt att tvättstugan planeras så att man kan hantera tvätten och maskinerna på ett säkert sätt.

Avloppsvattnet från tvättmaskinerna i den gemensamma tvättstugan släpps ibland ut i en låda eller öppen ränna bakom maskinerna. Tvättvattnet kan bli varmt och det är viktigt att det inte är lättåtkomligt för barn.

Det är viktigt att kontrollera att utrustningen i tvättstugan är säker. Manglar behöver vara försedda med skyddsanordningar som hindrar klämskador. Detta innebär att man inte ska kunna komma åt rörliga delar från något håll. Det får inte heller finnas någon risk för att mangeln välter.

I tvättstugan i bostaden används tvättmedel, rengöringsmedel och andra hälsofarliga preparat.

Fönster

Föreskrift

I utrymmen där barn kan vistas ska öppningsbara fönster och glaspartier – t.ex. balkonginglasningar – vilkas karm- underkant sitter lägre än 1,8 meter över golvet ha säkerhetsbeslag, spärranordningar eller andra skydd som begränsar risken för att barn ska falla ut. Balkongdörrar och öppningsbara fönster där avståndet mellan glasytan och golvet är mindre än 0,6 meter ska ha säkerhetsbeslag och spärranordningar som hindrar barn från att öppna och passera dörren eller fönstret.

Säkerhetsanordningar behöver inte finnas på fönster eller fönsterdörrar i markplanet.
(avsnitt 8:231 BBR)

Allmänt råd

Med säkerhetsbeslag avses här ett beslag med en spärr som fixerar t.ex. ett fönster i stängt läge. Med spärranordning avses en anordning med en spärr som hindrar t.ex. ett fönster från att få mer än 10 cm fri öppning. Båda dessa anordningar bör vara utförda så att spärren inte kan hävas av barn men ändå kan nyttjas av personer med nedsatt rörelseförmåga.

Barnsäkerhet, hållfasthet och beständighet kan provas enligt SS 3587 och NT CONS 018.
(avsnitt 8:231 BBR)

Säkerhetsbeslag och spärranordningar

Med *säkerhetsbeslag* menas ett öppnings- och stängningsbeslag som är tänkt att inte kunna öppnas av mindre barn och som fixerar till exempel ett fönster i ett stängt läge. Säkerhetsbeslaget kan vara ett lås med löstagbar nyckel eller ett beslag, där det krävs dubbla handrörelser (till exempel vrid- och tryckrörelse) för att öppna fönstret.

Med *spärranordning* menas en anordning som är tänkt att inte kunna öppnas av mindre barn och som hindrar fönstret från att öppnas mer än 10 cm.

Det finns säkerhetsanordningar som har bägge funktionerna.

Det är viktigt att uppmärksamma skillnaderna mellan spärranordningar eller säkerhetsbeslag och vädringsbeslag. Ett *vädringsbeslag* som enbart är avsett för att ställa fönstret på glänt vid vädring kan *inte* hindra små barn från att öppna fönstret och falla ut.

Inåtgående fönster är ur säkerhetssynpunkt bättre än utåtgående fönster och dörrar. De medför mindre risk för att barn kan falla ut.

Fönstren för in sol, ljus och luft i rummen och kan ge utblickar och kontakt med världen utanför. Om fönsterbröstningarna är låga kan barn se ut utan att klättra upp på stolar och fönsterbänkar. Ett litet barn som lutar sig ut genom fönstret kan lätt falla ut. Många olyckor där barn ramlat ut genom fönster hade kunnat undvikas om fönstren haft säkerhetsanordning.

*Om fönstren har
säkerhetsanord-
ningar kan många
olyckor undvikas.*

Glasytor

Föreskrift

Glasytor som är oskyddade och så placerade att personer kan komma i kontakt med dem, ska utformas så att risken för personskador begränsas. Glasytor och infästningar ska tåla dynamisk påverkan av en människa. (avsnitt 8:35 BBR)

Allmänt råd

Provningssmetod för motstånd mot tung stöt och klassindelning finns i SS-EN 12600. (avsnitt 8:35 BBR)

Föreskrift

Stora glasytor i dörrar samt glasytor som kan förväxlas med dörrar eller öppningar ska vara tydligt markerade. (avsnitt 8:351 BBR)

Allmänt råd

Markeringarna bör avvika mot bakgrunden och vara synliga för både stående och sittande personer. (avsnitt 8:351 BBR)

Föreskrift

Glasytor ska utformas så att risken för att falla ut genom glasytan begränsas. (avsnitt 8:352)

Allmänt råd

Risk för fall kan anses föreligga då

- fallhöjden är mer än 2,0 meter till underliggande mark eller golv och
- avståndet mellan glasytans underkant och golvet är mindre än 0,6 meter.

Laminerat säkerhetsglas enligt avsnitt 8:353, räcke eller motsvarande kan fungera som skydd. (avsnitt 8:352)

Undvik kollisioner med glas genom att märka upp glasytorna tydligt.

Föreskrift

Glasytor ska utformas så att risken för skärskador begränsas.
(avsnitt 8:353 BBR)

Allmänt råd

Termiskt hårdat säkerhetsglas enligt SS-EN 12150-2, som klarar lägst klass 1(C) 2 eller laminerat säkerhetsglas enligt SS-EN 14449 som klarar lägst klass 2(B)2 enligt SS-EN 12600 bör användas i:

- glasträcken,
- glasytor i entréer och kommunikationsutrymmen om avståndet från glasytans underkant till golvet eller marken är mindre än 1,5 meter,
- glasytor i enskilda bostadslägenheter om avståndet från glasytans underkant till golvet eller marken är mindre än 0,6 meter,
- glasytor i andra utrymmen där barn kan vistas än bostäder om avståndet från glasytans underkant till golvet eller marken är mindre än 0,8 meter. Glasytor i dörrar i skolor och förskolor bör dock ha hårdat eller laminerat glas om avståndet från glasytans underkant till golvet eller marken är mindre än 1,5 meter.

I de fall en dörr eller ett parti gläseras med små rutor kan glas som inte klassas som säkerhetsglas användas.
(avsnitt 8:353 BBR)

Lågt sittande, oskyddade glasytor och andra glasytor som man lätt kan komma i kontakt med, måste utformas så att risken för att man skadas blir liten. De bör vara så starka att de kan stå emot stötar och slag från en människa. Ett lågt sittande fönsterglas kan skyddas med till exempel nät, fönsterbänk eller räcken.

Vanligt planglas kan vara en stor skaderisk för barn, om det används på ett felaktigt sätt. Om man slår emot eller faller igenom en vanlig glasyta kan man få allvarliga skärskador. Synskadade barn är en särskilt utsatt grupp. Äldre barn skadas ibland av glaspartier och glasdörrar i skolor och fritidshem.

Det finns två olika typer av säkerhetsglas:

Hårdat glas och *laminerat glas* (lamellglas). Det finns också produkter som är kombinerade som till exempel *hårdat-laminerat glas*.

Hårdat glas tål slag och stötar bättre än vanligt planglas. Det är ungefär fem gånger starkare än vanligt planglas. Om det går sönder, faller det ur ramen och splittras i små bitar med liten risk för skador.

Laminerat glas består av två eller flera planglasskivor med plastfolie emellan. När laminerat glas går sönder hänger det samman och risken för skärskador blir liten. Det fångar också upp människor och föremål och hindrar dem från att falla genom glaset.

Hårdat-laminerat glas består av härdade glasskivor som laminats. Här får man det härdade glasets styrka och brottkaraktär, samtidigt som rutan fortfarande håller samman och hindrar att man faller igenom om den skulle krossas.

Glas med brottkaraktär som inte ger skärskador, när det splittras, är lämpligt att använda där det finns risk för *enbart* skärskador. Om glaset sitter där man kan riskera att både skära sig *och* falla ner, bör laminerat eller kombinerat hårdat-laminerat glas användas. Ett glas, som sitter som skydd i ett räcke i en balustrad, trappa eller balkong, är exempel, där denna dubbla risk kan finnas.

Balkonger

Föreskrift

Räcken i utrymmen där barn kan vistas, ska utformas så att barn inte skadar sig till följd av att de klättrar eller kryper.

(avsnitt 8:2321 BBR)

Allmänt råd

Räcken på balkonger, trapplan och trapplopp bör, upp till en höjd av 0,8 meter, utformas så att de inte går att klättra på. Vertikala öppningar bör vara högst 100 mm breda.

Fritt mått mellan balkongräckes underkant och balkonggolv, eller mellan ett trappräckes underkant och trappstegens stegnos, bör vara högst 50 mm. Fritt mått i höjled mellan ett trappräckes underkant och ett trapplan eller golv bör vara högst 100 mm.

Horisontella öppningar ovanför balkongfront bör utformas så att barn inte kan fastna med huvudet. Öppningar i intervallet 110–230 mm bör undvikas.

(avsnitt 8:2321 BBR)

Balkongen är ofta en spännande plats för ett litet barn. Här har man kontakt med himlen och solen och har utblickar mot gården eller gatan och människorna där. Balkongdörren står ofta öppen för vädring. Små barn ska inte själva kunna ta sig ut på en balkong och via balkongmöblerna ta sig upp på balkongräcket eller klättra upp på skyddsräcket.

Inglasade balkonger används ibland som veranda och en utvidgning av rummet. Balkongdörren används då som innerdörr utan säkerhetsanordningar och står ofta helt öppen. Det är då lätt för barn att själva ta sig ut på balkongen. Fönster i sådana inglasade balkongrum i utrymmen, där barn kan vistas, behöver därför ha spärranordningar i samma utsträckning som fönstren i bostadens rum (se under *Fönster*).

Föreskrift

Balkongdörrar och öppningsbara fönster där avståndet mellan glasytan och golvet är mindre än 0,60 meter ska ha säkerhetsbeslag och spärranordningar som hindrar barn från att öppna och passera dörren eller fönstret.

(avsnitt 8:231 BBR)

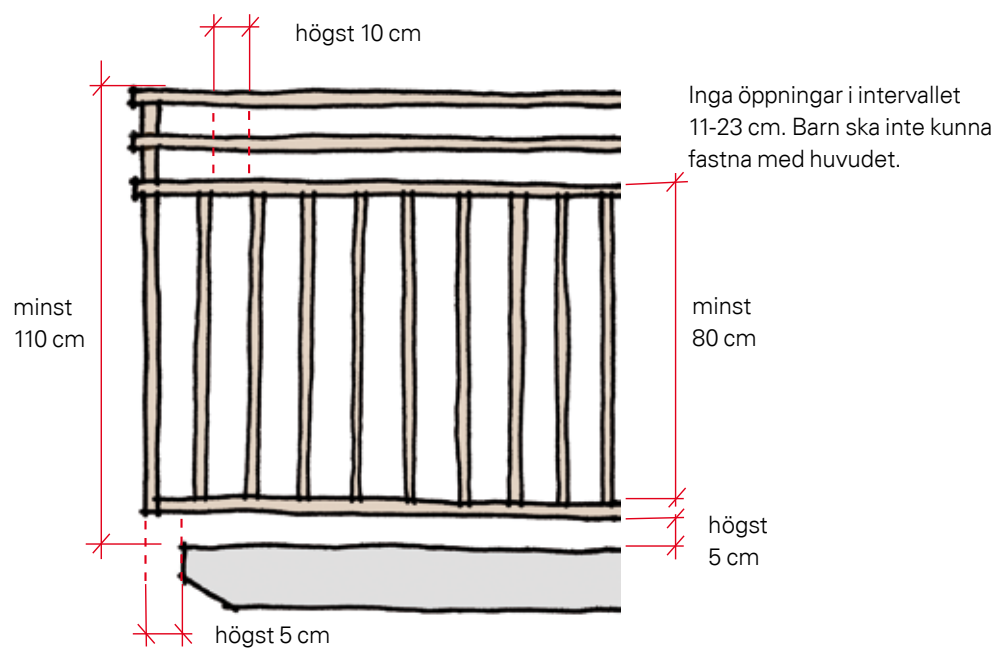
Om det finns något att kliva på längst ner på räcket bör man räkna höjden 0,8 meter därifrån. Ett räcke utan öppningar, horisontella stänger, stag eller andra anordningar gör det svårt för barn att klättra upp på det. Ett räcke med horisontell panel bör ha en slät yta.

Oskyddat glas i balkongräcken ska tåla slag och stötar av människor och skydda människor, föremål och glasbitar från att falla ner. Laminerat glass eller härdat-laminerat glas bör användas i oskyddade balkongräcken av glas. Se även under *Glasytor*.

Räcken av plåt kan ibland ha vassa kanter och detaljer, där man kan riva sig och där kläder kan fastna. Förtillverkade balkongräcken med stora passmåner medför ofta stora springor vid fasadlivet och vid balkongplattan, där barn lätt kan fastna.

Inåtgående balkong- och terrassdörrar, är ur säkerhetssynpunkt bättre än utåtgående.

Mått vid balkongräcke

Golv

Föreskrift

Gångytor ska utformas så att risken för att halka och snubbla begränsas. I utrymmen där lutning, väta, spill eller nedisning ökar risken för halka ska ytmaterialens egenskaper anpassas till detta. Övåntade förändringar av ytmaterialens halkegenskaper ska undvikas, särskilt där gångriktningen ändras. Ytorna ska utformas utan övåntade små nivåförändringar, ojämnheter eller låga hinder som är svåra att upptäcka.

(avsnitt 8:22 BBR)

Allmänt råd

För torra gångytor bör friktionskoefficienten vara minst 0,30, mätt enligt SS-EN 13893.

Referensmetod för provning av golvprodukter med högre krav på stegsäkerhet finns i SS-EN 13845.

Regler om största tillåtna golvlutning i duschutrymmen finns i avsnitt 6:5335.

(avsnitt 8:22 BBR)

Golvet ska alltså ha ett utförande och vara av ett material som gör att man inte riskerar att halka eller snubbla. Enstaka trappsteg, podier och dylikt bör utformas så att de är lätta att uppmärksamma. Vid lutande golv och golv som kan bli fuktiga, våta eller isiga är risken att halka särskilt stor. Golvbeläggningen där bör ha hög friktion eller skydd mot halkning. Plötsliga växlingar i golvytan mellan golvmaterial som är olika hala bör undvikas. Lister som utjämnar höjdskillnader mellan olika golvmaterial får inte vara vassa.

Golvet ska vara utformat så att man inte riskerar att halka eller snubbla.

Dörrar

Föreskrift

Byggnader ska utformas så att risken för personskador till följd av sammanstötning begränsas. Byggnaders rörliga delar och anordningar ska vara placerade och utformade så att risken för personskador genom klämning eller liknande begränsas.

(avsnitt 8:31 BBR)

Allmänt råd

Delar av byggnader och andra fasta anordningar, placerade på mindre höjd än 2,2 meter över gångbana, bör byggas in eller utmärkas särskilt så att de inte utgör risk för personer med nedsatt synförmåga.

Pendeldörrar bör utformas så att det går att se igenom dem.

Dörrar i skolor och förskolor samt entrédörrar till bostäder bör ha klämskydd.

(avsnitt 8:31 BBR)

Det är viktigt att dörrarna placeras så att man kan röra sig naturligt mellan rummen och så att man får genomblick och dagsljus från flera håll. Det ska finnas plats så att dörren kan svänga ut och stå öppen utan att dörrbladet står rakt ut i rummet.

Små barn klämmer ofta fingrar och händer i dörrar. Många av olyckorna händer vid entrédörrar till bostäder. Man kan minska risken för att barn klämmer sig i dörrspringan genom att välja en dörr med så kallad klämfri kant. Sådana dörrar används ofta i förskolor, skolor och fritidshem eller i andra lokaler, där många barn vistas samtidigt. Entrédörrar och hissdörrar kan ge klämskador även vid anslagssidan. Handtag och detaljer bör utformas så att barn inte lätt fastnar med kapuschonger och halsdukar.

Ibland händer olyckor vid dörrar genom att barn snubblar eller halkar på tröskeln. Om man bygger utan trösklar i bostaden blir det bekvämare för alla som vistas där, inte minst för rörelsehindrade personer.

Inåtgående dörrar är ur säkerhetssynpunkt bättre än utåtgående fönster och dörrar, om det finns risk att barn kan falla ut.

Man kan minska risken för att klämma sig genom att välja en dörr med så kallad klämfri kant.

Föreskrift

Dörrar till hygienrum, bastu och andra utrymmen där någon kan bli oförutsett instängd, ska ha en sådan stängningsanordning att en reglad eller låst dörr kan öppnas både inifrån och utifrån utan nyckel eller särskilt verktyg.

En bastu ska utformas så att den snabbt kan utrymmas. Dörren ska vara utåtgående eller av pendeltyp. Dörren får inte ha lås och dörrbladet ska inte kunna fastna i karmen till följd av värmeutvidgning eller påverkan av fukt.

I utrymmen där barn kan vistas ska dörrar till driftutrymmen förses med en sådan stängningsanordning att de kan öppnas inifrån utan nyckel.

I utrymmen där barn kan vistas ska dörrar eller lock till frys-, kyl- och svalskåp och dylikt som är lätt åtkomliga för barn, ha sådana stängningsanordningar att dörren eller locket kan öppnas inifrån av ett barn.
(avsnitt 8:6 BBR)

Allmänt råd

Lämplig utformning av dörrar eller lock som kan öppnas inifrån finns i SS-EN 60335-2-24.

Regler om skydd mot instängning ges också ut av Arbetsmiljöverket.
(avsnitt 8:6 BBR)

Balkongdörrar ska ha säkerhetsbeslag och spärranordning (se under *Balkonger* och *Fönster*).

Elsäkerhet och eluttag

Föreskrift

Byggnader ska utformas så att risken för personskador till följd av elstötar och elchocker begränsas. (avsnitt 8:8 BBR)

Allmänt råd

Elsäkerhetsföreskrifter ges ut av Elsäkerhetsverket. (avsnitt 8:8 BBR)

Elsäkerhetsverkets föreskrifter och allmänna råd om hur elektriska starkströmsanläggningar ska vara utförda finns i ELSÄK-FS 2008:1.

Det är viktigt att det finns tillräckligt många och väl placerade petsäkra eluttag så att man kan använda hushållsmaskiner på ett säkert sätt.

Föreskrift

En starkströmsanläggning ska vara utförd enligt god elsäkerhetsteknisk praxis så att den ger betryggande säkerhet mot person- eller sakskada på grund av el.

Med god elsäkerhetsteknisk praxis avses tillämpning av dessa föreskrifter samt av den praxis i övrigt som har etablerats på elsäkerhetsområdet genom kompletterande standarder eller andra bedömningsgrunder.

Om svensk standard tillämpas som komplement till föreskrifterna anses anläggningen utförd enligt god säkerhetsteknisk praxis om inget annat visas. (2 kap. 1 § ELSÄK-FS 2008:1)

Vägguttag som installeras i nybyggda och ändrade hus ska enligt starkströmsföreskrifterna ha jordat utförande. Detta gäller alla rum i byggnaden. Då behövs apparater med en stickpropp som passar för jordade uttag. Elapparatsladdar och skarvsladdar i äldre, ojordat utförande passar inte i jordade uttag. Elinstallationer ska utföras av behörig elinstallatör. En jordfelsbrytare avsedd för personskydd ska vara märkt 0,030A eller 30mA.

Elsäkerhetsverket har sammanfattat elsäkerhet för barn i bostaden i bland andra de punkter som följer på nästa sida (se vidare www.elsakerhetsverket.se).

Vägguttag som installeras i nybyggda och ändrade hus ska enligt starkströmsföreskrifterna ha jordat utförande.

Se till att eluttagen är petskyddade

Uttagen ska ha inbyggda petskydd eller förses med täckplattor över kontakthylsorna när de inte används, så att det blir svårare att komma i beröring med strömmen. Skaffa gärna kontaktskydd som låses fast och hindrar barn att komma åt outnyttjade vägguttag. Tänk också på att kontaktskydda grenuttag och uttag på förlängningssladdar.

Undvik sladdhärvor på golvet

Sladdar som ringlar över golvet kan bli oemotståndliga men farliga leksaker. Om isoleringen runt om sladden skadas, till exempel genom att barn klipper i den eller ett sällskapsdjur gnager på den förvandlas sladden snabbt från leksak till dödsfälla. En sladd som delvis slitits loss ur en stickkontakt eller apparat är också farlig. Strykjärnssladden som hänger ned från strykbrädan kan vara lockande att dra i för ett litet barn. Ett sätt att undvika lösa, långa sladdar är att låta en elektriker installera fler vägguttag.

Gör spisen mindre farlig

Spisen, och det som sker där, brukar locka till sig små barns uppmärksamhet. De flesta modernare spisar har barnskyddsutrustning som till exempel vredspärrar (så att barnet inte kan sätta på en platta), tippskydd, spärr på ugnsluckan och kastrullskydd. Använd dessa skydd och komplettera gärna med en timer eller ett överhettningsskydd ifall barnet i ett obehagat ögonblick skulle lyckas sätta på spisens plattor.

Undvik elapparater i barnrummet

Tänk efter vad som kan vara lockande för ditt barn och var försiktig med att placera elapparater i barnrummet.

Placera sänglampan säkert

Tänk på att montera sänglampor och sladdar så att barnet inte kan riva ner dem i sömnen eller under lek.

Installera jordfelsbrytare

Jordfelsbrytare ger ett bra extra skydd mot elolyckor. Om det uppstår ett fel på en elsladd eller apparat bryter den strömmen på bråkdelen av en sekund. Jordfelsbrytare hjälper dock inte alltid. Om ditt barn till exempel skulle sticka in föremål i vägguttagets båda hål kan olyckan ändå vara framme. En portabel jordfelsbrytare är ett bra extra skydd, när man har små barn. Den fungerar även i ojordade uttag.

Undvik lampor som ser ut som leksaker

När du inreder barnets sovrum, undvik lampor som inbjuder till lek, detta gäller även så kallade nattlampor som sitter direkt i eluttaget. Lampor som ser ut som sagofigurer eller djur bör stå så att barnet inte når dem. Elsäkerhetsverket framhåller att "Marknaden är full med elektriska produkter med barnen som målgrupp. Det är nattlampor med roliga motiv, bords- och taklampor utformade som djur och leksaker eller andra

leksaker liknande artiklar som har sin hemvist i framför allt köket. En del lampor (230 V) ges en leksaksliknande design för att tilltala barn.

Lågspänningsdirektivet (LVD) har en klar ståndpunkt emot leksaksliknande lampor och en sådan lampa får ett förbud i de flesta fall. I produktstandarden (EN 60598-2-10) under avsnittet, Armaturer, Del 2–10: Särskilda krav, Flyttbara armaturer för barn, får en konstruktion, som exempelvis en lampa, inte ha en spänning på mer än 24 V.

Alla dekorativa eller leksaksliknande elprodukter behöver inte vara farliga för barn. Många kan vara konstruerade så att barnet kan hänga och klänga i dem utan att någonsin komma i kontakt med beröringsbar spänning. Nattlampor kan locka barn till uttaget och ökar därmed risken för att ett barn utsätts för beröringsbar spänning. Om nattlampan är av dålig kvalitet kan den gå sönder och dela på sig vilket kan få katastrofala följder.

Nattlampor som är utformade med en uppåtstickande del kan under ogynnsamma förhållanden ge efter när ett barn häver sig i den för att resa sig, så kallad hävstångseffekt. Nattlampor bör inte se ut som en leksak, en enkel rund ljusplugg är det mest säkra ur elsäkerhetssynpunkt" (om elsäkra leksaker, se vidare www.elsakerhetsverket.se).

Var försiktig med att placera elapparater i barnrummet.

Värmeinstallationer

Föreskrift

Byggnader och deras installationer ska utformas så att risken för brännskador begränsas.

(avsnitt 8:4 BBR)

Lätt åtkomliga delar av värmeinstallationer ska förses med skydd mot ofrivillig beröring, om de har så hög yttemperatur att de vid beröring kan orsaka brännskador. I utrymmen där barn kan vistas ska risken för barnolycksfall särskilt beaktas.

(avsnitt 8:41 BBR)

Allmänt råd

Skydd mot ofrivillig beröring bör finnas om yttemperaturen överstiger 90°C. I hygienrum samt i förskolor och fritidshem bör lätt åtkomliga delar förses med skydd mot ofrivillig beröring om yttemperaturen överstiger 60°C.

De angivna yttemperaturerna avser lackerade eller omålade metallytor. Metoder för bestämning av yttemperaturer för andra material, som ur brännskadesynpunkt motsvarar yttemperaturen för metall, beskrivs i SS-EN ISO 13732-1.

(avsnitt 8:41 BBR)

Små barn kan bli skadade vid lägre temperaturer än 60 grader C. Barn med förståndshandikapp är en särskilt utsatt grupp. För vattentemperaturer se avsnitt 6:621 BBR.

Föreskrift

Fast monterade värmestrålningskällor får inte utformas så att personer som befinner sig i deras närhet kan få brännskador eller obehag.

(avsnitt 8:41 BBR)

Allmänt råd

Regler om säkerhet för elektriska värmestrålningskällor ges ut av Elsäkerhetsverket.

(avsnitt 8:41 BBR)

I utrymmen där barn kan vistas är det viktigt att öppna spisar, kaminer och dylikt har skydd så att barn inte kan komma åt elden eller de heta ytorna.

Spisar och kaminer behöver skydd så att barnen inte kan komma åt elden.

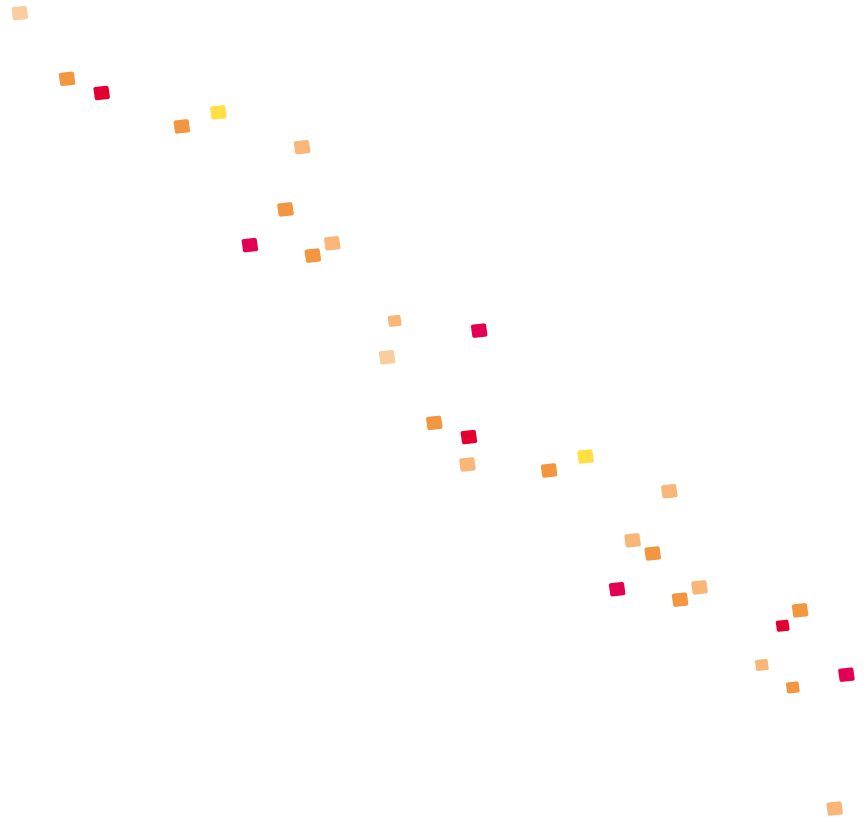
*Det skade-
förebyggande
arbetet har
varit särskilt
framgångsrikt
när det gäller
de minsta
barnen.*

Barnsäkerhet i befintliga byggnader

Huvuddelen av reglerna för att förebygga barnolycksfall infördes i bygglagstiftningen 1973. För ändringar, ombyggnader, infördes krav 1976. I byggnader som är uppförda före 1973 eller ändrade före 1976 finns ofta sämre skydd mot olycksfall. Många av bostäderna är inte heller utformade med tillräckliga säkerhetsanordningar.

Förbättra säkerheten i bostaden och på tomten

I befintliga byggnader, där inga ändringar planeras, kan man oftast ändå med enkla åtgärder förbättra barnsäkerheten. I äldre bostäder kan man till exempel komplettera med nya anordningar eller byta ut en del utrustning och inredning för att få ett bra skydd mot barnolycksfall, jämför *kapitel 3 Bygga barnsäkert*.

I sin egen bostad kan man kontrollera att det är barnsäkert genom att själv göra "barnsäkerhetsronder" i bostaden, på tomten och på lekplatsen.

Byggnader och tomter ska skötas och underhållas så att säkerheten upprätthålls. Säkerhetsanordningar ska ses över och skötas så att de fungerar enligt de ursprungliga avsikterna. Underhållet ska skötas kontinuerligt och göras oberoende av om byggnaden eller tomten ska genomgå någon annan förändring.

Vid *underhåll* ansvarar fastighetsägaren för att samma nivå på barnsäkerhet uppnås som bygglagstiftningen krävde när huset byggdes.

Om en byggnad *ändras*, byggs om, ansvarar byggherren för att åtgärder görs utifrån de krav på barnsäkerhet som finns i bygglagstiftningen. Detta gäller oavsett om bygglov söks eller anmälan görs för ändringsåtgärderna eller inte. Trots detta sätts exempelvis många nya fönster utan spärranordningar och säkerhetsbeslag in i bostäder, och nya spisar byggs in utan att tipp-

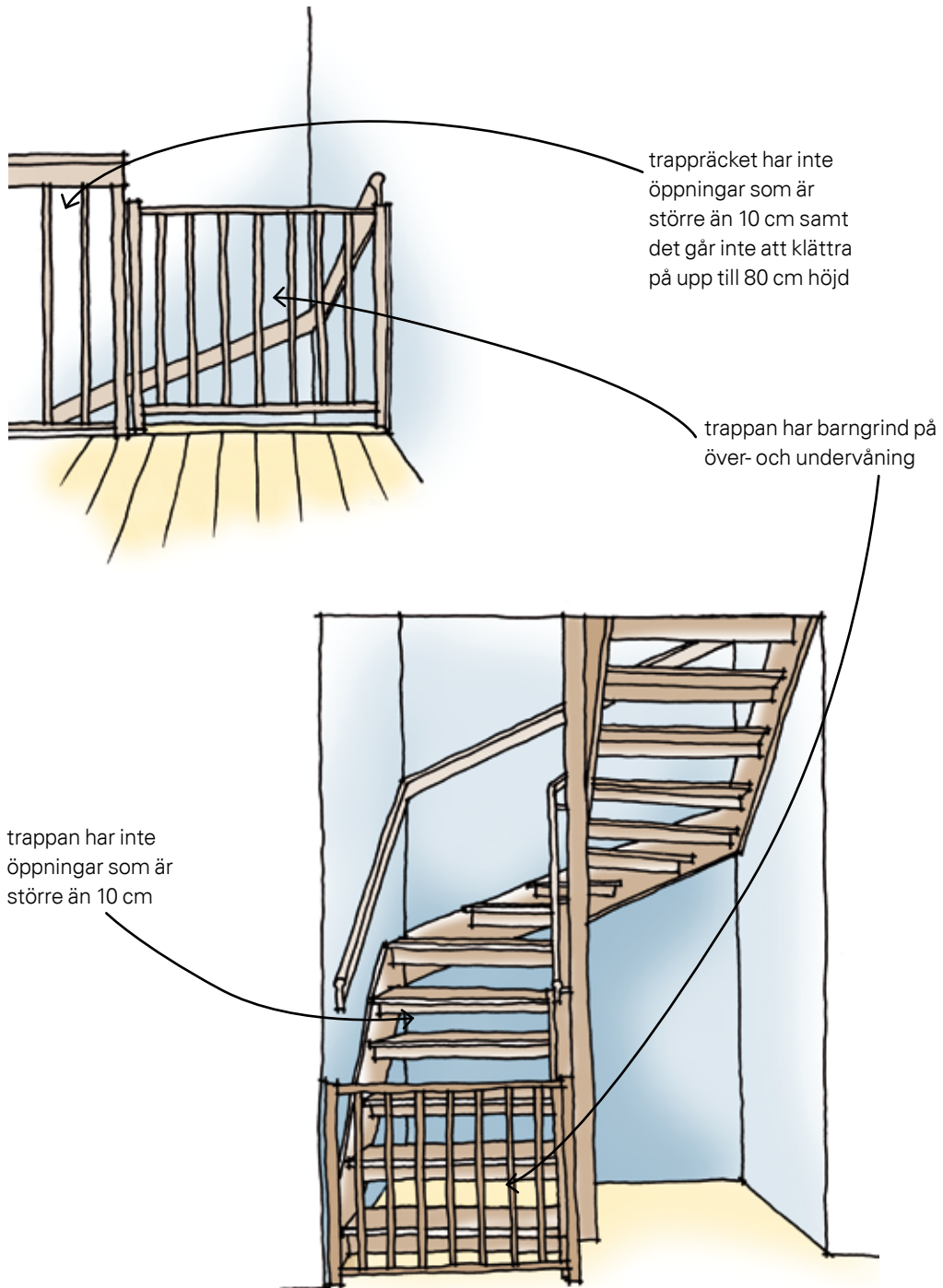
skyddet sätts fast och utan att hållskyddet finns med. Garderober och annan kompletterande inredning sätts ibland inte fast på ett betryggande sätt.

Kravet på underhåll och skötsel gäller också tomten. Lekplatser och lekredskap ska ses över kontinuerligt och repareras eller bytas ut, så att de fungerar på ett säkert sätt. Trappor, räcken och staket liksom brunnar och bassänger ska underhållas. För brunnar, bassänger och dylikt är det ägaren till anläggningen, eller den som är i ägarens ställe, som ska se till att nödvändiga säkerhetsanordningar finns och att de fungerar. Byggnadsnämnden i kommunen har tillsynsansvaret. Alla ändringar ska utföras varsamt och med hänsyn till byggnadens och tomtens förutsättningar. Äldre byggnader har ibland detaljer som ledstänger, radiatorskydd eller högt placerade skåp, som redan innebär ett bra skydd mot olycksfall.

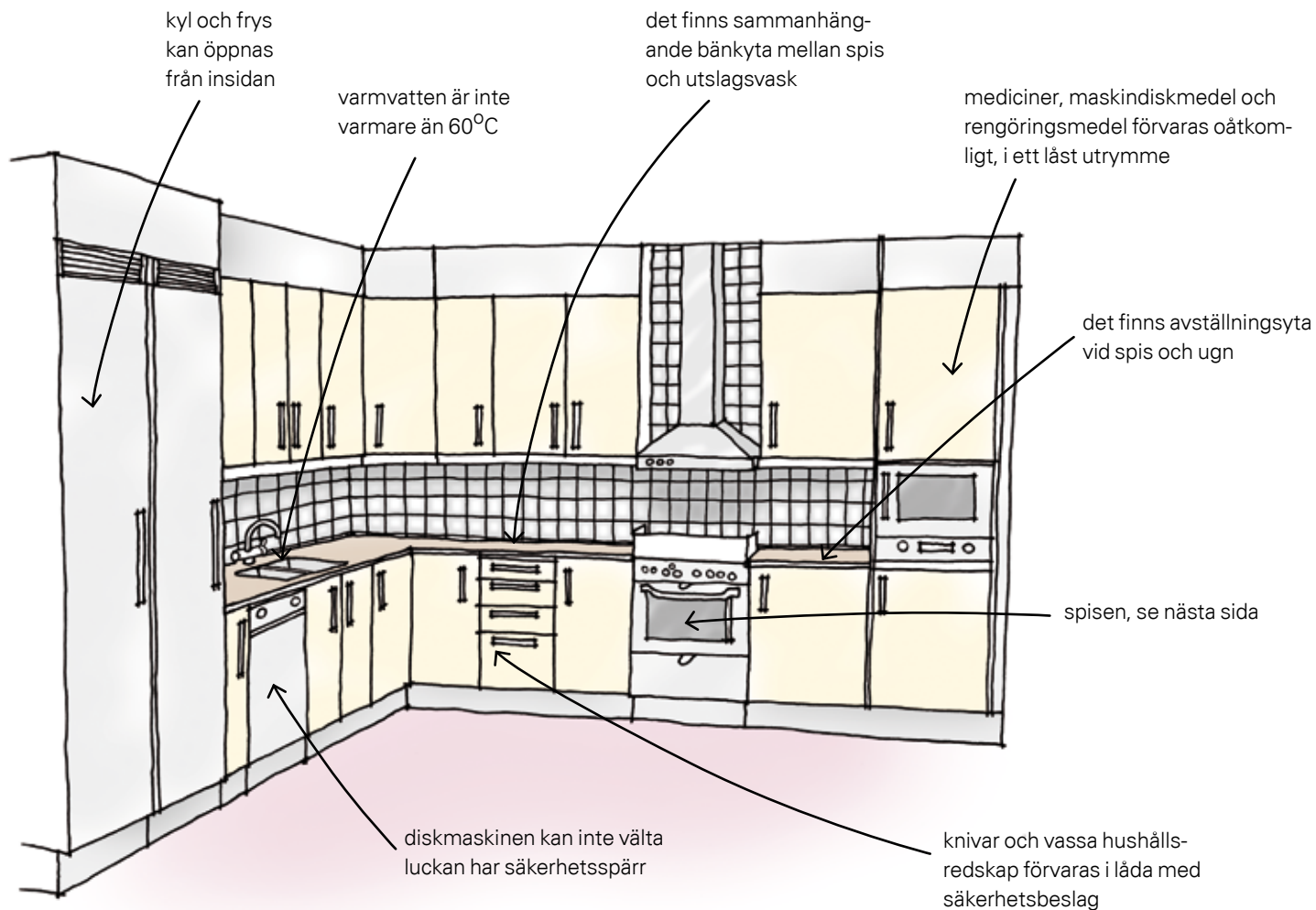
Här följer illustrationer till specifika byggnadsdetaljer.

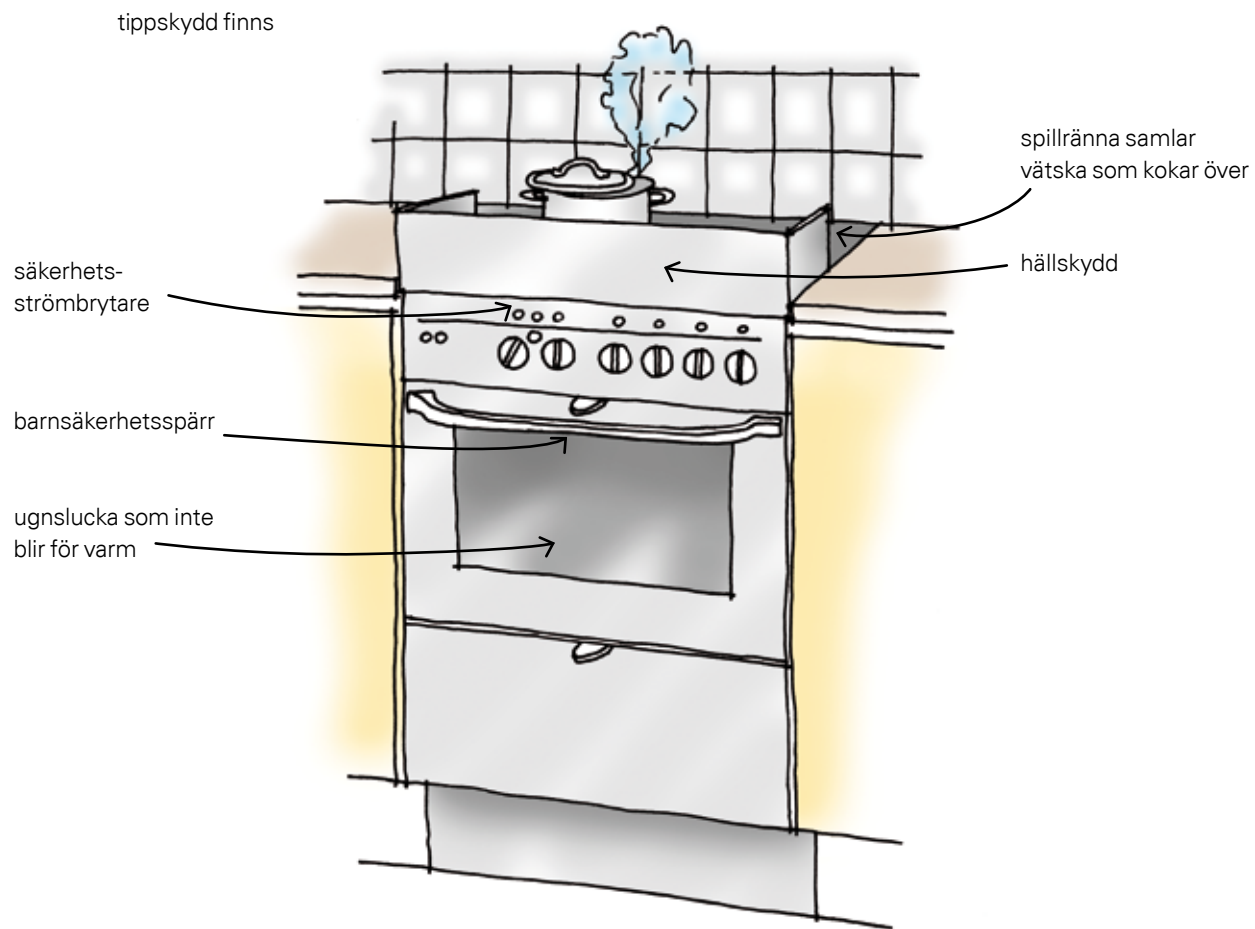
- Trappa
- Kök
- Spis
- Badrum och tvättstuga
- Balkong och fönster

Trapp

Kök och spis

Badrum och tvättstuga

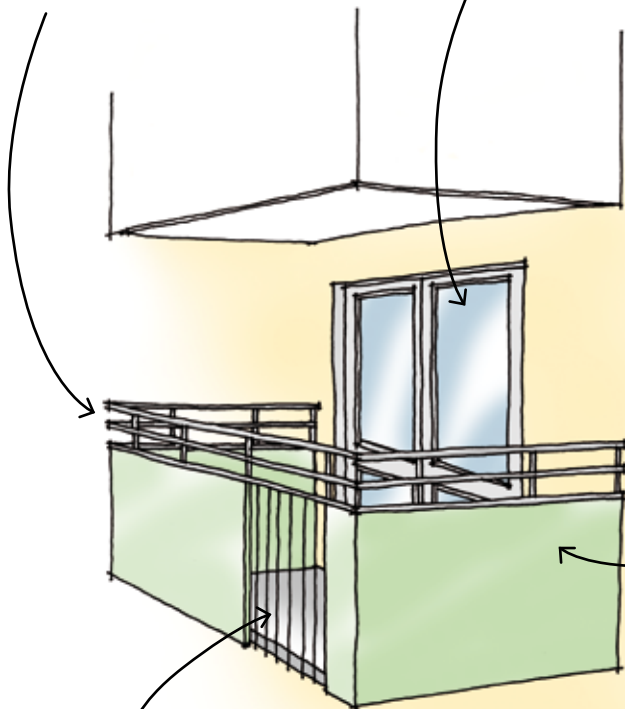

dörren kan öppnas inifrån utan särskild nyckel

Balkong och fönster

inga öppningar i intervallet 11-23 cm
barn ska inte kunna fastna med huvudet

balkongdörren har både säkerhetsbeslag och spärranordning

glaset i balkongräcket är laminerat säkerhetsglas eller har skydd

fönster i övervåningen har både säkerhetsbeslag och spärranordning

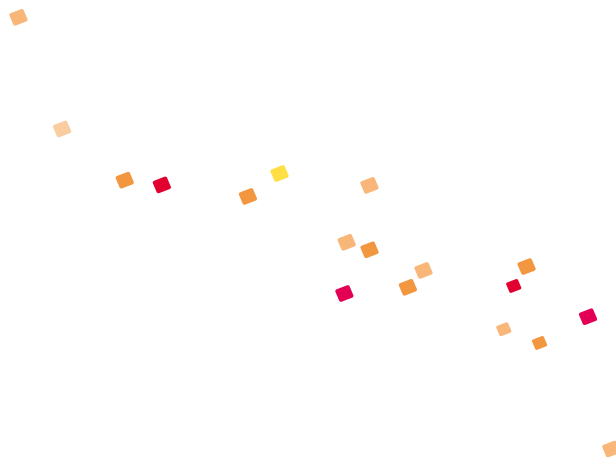
balkongräcket går inte att klättra på upp till 80 cm höjd

tänk på att inte placera möbler, läskbackar eller dylikt så att barn kan klättra upp på räcket

Barns säkerhet i utemiljö

Det är viktigt att barn och unga kan röra sig ute på egen hand och känna sig trygga och hemma i sin omgivning. Barn och deras familjer har i dag ofta en livsstil som kräver mycket persontransporter. Barnen får anpassa sig till denna omväxlande livsstil. Men barn behöver också, för sin egen skull, kunna röra sig fritt utomhus i sin hemmiljö och på egen hand lära sig hur omvärlden ser ut och fungerar. Det lär barn sig genom att själva utforska omvärlden, anta utmaningar och successivt utöka sin aktionsradie och självständighet. Frågan om barns säkerhet utomhus är därmed också en fråga för stadsplaneringen.

Utemiljön kring bostaden

En grönskande innergård kan vara stimulerande för barn liksom insprängda naturpartier i bostadsområdet eller i närheten av skolan. De kan uppfattas som en hel skog av ett litet barn och locka till lek. Växtligheten i utemiljön ska utformas med omsorg så att den ger årstidsvariation i färg, form och doft och så att den hjälper barnet att känna igen sig och orientera sig i miljön och berikar intrycken för alla. Detta är inte minst viktigt för barnet med funktionsnedsättningar som kan behöva orientera sig med hjälp av alla sina fungerande sinnen. Miljön alldeles utanför den egna bostaden är lika viktig för det lilla barnet som hela staden för en tonåring.

Det är lätt att det händer en olycka när barn springer ut i trafiken.

Utemiljön i staden

Viktiga platser i staden för barn är lekplatser, idrottsplatser, parker och andra platser som ger barn möjligheter att tryggt utforska dem. Små barn som nyligen lärt sig gå och springa behöver ytor att tulta och springa på så de kan lämna vagnen och tryggt utforska miljön och pendla ifrån de vuxna och tillbaka igen. Om ytorna inte är stora nog och med tydliga avgränsningar mot biltrafik så att de vuxna inte känner sig trygga med att hinna ifatt barnet tenderar de vuxna att fortsätta att skjutsa barnet i vagn långt upp i förskoleåldern vilket riskerar att försena barnets rörelseutveckling. Utrusningsolyckor och tillbud, där barn springer ut i trafiken vid bollek, är vanliga. Platser för bollek behöver därför vara väl avskilda från bilvägar och parkeringsplatser. Detsamma gäller naturligtvis även för järnvägsspår, byggarbetsplatser och andra delar av utemiljön som kan innebära en olycksrisk.

Lekplatser

Platser för lek behövs

Tillgången på bollplaner gör att parkeringsplatser och gator blir mindre attraktiva för barn att använda för bollspel. Ytorna behöver inte ha reguljära spelmått för att fungera. Gräsytor och grusplaner är bra underlag för många olika lekar. Ibland kräver leken mjukt underlag, ibland behöver man kunna rita på marken för att kunna genomföra leken. Det är också bra med asfalterade ytor för hopplekar, att köra med cyklar och kärror liksom för bollekar där bollen ska studsas som till exempel landhockey och basketboll. Ytorna måste hållas rena från grus och sand, som annars gör dem hala. För vinterlek med pulka och kälke behövs en sluttning, som inte hindras av staket, sandlådor eller planteringar och som ligger så att barnen inte kommer i kontakt med trafikytor. Barn brukar använda de flesta tillgängliga sluttningar att springa och rulla i eller som iskanor och de bör utformas med tanke på det. Höga, branta stup bör skyddas med räcken. Skyddsräcken är viktiga också som avgränsning mot öppningar i marken, där barn kan skadas genom fall eller genom annan olyckshändelse. Skyddsräcken utformas så att de inte inbjuder till klättring.

Lekplatsen är en fredad vrå för barn som blir allt viktigare när boendemiljöerna i storstädernas centrala delar förtätas.

Lekplatser har hittills tillförsäkrat barn en plats utomhus. Men lekplatser är inte längre en självklarhet i dagens stadsplanering. I dagens situation måste lekplatser integreras med andra funktioner i staden och stadsdelen. Det finns regler om friytor för barn i plan- och bygglagen, PBL, men de säger inte att en lekplast måste anordnas där. Svensk Byggnorm garanterar barn och unga en plats i det offentliga rummet. Ibland höjs röster för att lekplatser är onödiga och att inga särskilda platser behöver reserveras för barn. Ofta bottnar kritiken mot lekplatser i att de är dåligt underhållna och/eller tråkigt utformade. Men i de mycket täta boendemiljöer, som nu uppstår i storstädernas centrala delar, är lekplatser en tillgång och en fredad vrå för barn. Uppgiften för stadsplanerare, landskapsarkitekter och formgivare är att hitta konkreta lösningar, som möjliggör en riktigt spännande lekplats som ändå inte innebär några större risker.

Barn söker spänning

Barn leker överallt, om det är möjligt, både inom lekområdena och på andra ställen oavsett om dessa är planerade för lek eller inte. Därför bör gångstråk utformas på ett variationsrikt sätt så att barnet kan leka sig fram medan de vuxna promenerar i jämn takt. Barn söker spännande och hemliga ställen och lekplatserna används inte alltid som planerarna tänkt sig.

För att vara säkra bör lekplatser inte vara för små, de bör vara utrustade med lekredskap och de bör vara i gott skick. Inslag av berg och stenblock liksom upp-
vuxna träd och lummiga buskage som tål att barn bryter kvistar och plockar blad och frukter är en tillgång i barns lek. Det är viktigt att platser för lek har både sol och skugga så att barnen själva kan välja var de vill vara. Dåligt skötta lekplatser och trasiga lekredskap utgör säkerhetsrisker för barn. Barn använder miljöer på för vuxna oväntade sätt vilket inte kan ses som felaktigt utan är ett uttryck för barnets nyfikenhet och behov av variation och experimentlusta. Lekplatser bör också vara tillräckligt lockande och utmanande för att hålla barnen borta från farligare platser, vilket framhålls i *Mer åt fler på lekplatsen*.

Begreppet "lekplats" omfattar i dag olika typer av lekområden för barn från traditionella lekplatser med viss likartad och standardiserad lekutrustning, äventyrslekplatser, som innehåller få lekredskap men material för barn att leka med, samt moderna lekplatser ofta uppbyggda kring ett tema och med varierade – ibland – unika lekanordningar. Hit hör exempelvis lekskulpturer och skateboardramper.

Det finns också "parklek", med vilket menas platser, där barn kan leka på egen hand och där det finns personal som kan hjälpa barnen till rätta. På skol- och förskolegårdar finns också lekplatser. På förskolegårdarna är dessa ofta en integrerad del av utemiljön, men på skolgården är de i regel en avskild del av gården.

Trafiken

Trafiken är det största hotet mot barns fria rörlighet. Trafiksäkerheten är därför en förutsättning för att barn ska kunna ta sig till platser i sin närmiljö och i staden. Gång- och cykelvägar, som är separerade från biltrafik, är säkraste sättet för barn och unga att röra sig ute på egen hand. Det är bra att det finns cykel- och gångvägar inom lekområdet och i direkt anslutning från bostaden till förskola, skola, fritidshem och andra viktiga platser, där barnens vardagsaktiviteter äger rum. Ännu i 12–13 års åldern har barn svårigheter att klara sig ute i tät stadstrafik. Det framgår av olycksstatistiken men även av vad barn själva uppger.

Bestämmelser

Reglerna för utformning av en barnsäker utemiljö är inte riktigt lika detaljerade som reglerna för enskilda byggnader. Regler för utemiljön finns i 8 kap. 9–12, 15–16 §§ PBL. Där anges ett allmänt krav på anordnande av friyta för lek- och utevistelser samt kravet på att lekplatser och fasta anordningar på lekplatser ska underhållas så att risken för olycksfall begränsas. Dessutom anges att tomter och allmänna platser ska utformas så att de är tillgängliga för och kan användas av personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga.

Boverkets Byggregler, BBR, avsnitt 8:9, innehåller tillämpningsbestämmelser till PBL. Ordningsslagen, OL, reglerar villkoren för förhållandena på offentlig plats.

Tomten

Lag

En obebyggd tomt som ska bebyggas ska ordnas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- eller landskapsbilden och till natur- och kulturvärdena på platsen. Tomten ska ordnas så att

1. naturförutsättningarna så långt möjligt tas till vara,
2. betydande olägenheter för omgivningen eller trafiken inte uppkommer,
3. det finns en lämpligt belägen utfart eller annan utgång från tomten samt anordningar som medger nödvändiga transporter och tillgodoser kravet på framkomlighet för utryckningsfordon,
4. det på tomten eller i närheten av den i skälig utsträckning finns lämpligt utrymme för parkering, lastning och lossning av fordon,
5. personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga ska kunna komma fram till byggnadsverk och på annat sätt använda tomten, om det med hänsyn till terrängen och förhållandena i övrigt inte är orimligt, och
6. risken för olycksfall begränsas.

Om tomten ska bebyggas med byggnadsverk som innehåller en eller flera bostäder eller lokaler för fritidshem, förskola, skola eller annan jämförlig verksamhet, ska det på tomten eller i närheten av den finnas tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse. Om det inte finns tillräckliga utrymmen för att ordna både friyta och parkering enligt första stycket 4, ska man i första hand ordna friyta.

(PBL, 8 kap. 9 §)

En tomt ska hållas i vårdat skick och skötas så att risken för olycksfall begränsas och betydande olägenheter för omgivningen och för trafiken inte uppkommer. Om det på tomten finns en anordning som är avsedd att uppfylla kraven i 9 §, ska den i skälig utsträckning hållas i sådant skick att den fyller sitt ändamål. Lekplatser och fasta anordningar på lekplatser ska underhållas så att risken för olycksfall begränsas.

(PBL, ur 8 kap 15 §)

Föreskrift

Om det finns öppningar i eller vid ytor som är avsedda att gå på ska öppningarna vara täckta av luckor, galler, trallar eller andra lämpliga skyddsanordningar. Öppningarna kan också avgränsas med skyddsräcken eller dylikt. Utanför byggnader där barn kan vistas ska luckor, galler, trallar och dylikt utformas så att de inte kan lyftas av barn och så att risken för personskador begränsas. (avsnitt 8:92 BBR)

Skydd mot drunkning

Allmänt råd

Av 3 kap 5 § ordningslagen (1993:1617) framgår att brunnar, bassänger och liknande anläggningar ska ha de säkerhetsanordningar som behövs, beroende på var anläggningen finns och hur anläggningen är utformad. Skyddet mot barnolycksfall är särskilt viktigt. (avsnitt 8:95 BBR)

Fasta bassänger avsedda för bad eller simning

Föreskrift

Fasta bassänger på tomter ska ha ett tillfredsställande skydd mot barnolycksfall. En fast plaskdamm eller motsvarande med maximalt 0,2 meters vattendjup behöver dock inte ha något särskilt skydd.

Bassängernas utloppsöppningar ska utformas så att risken för olyckor begränsas.
(avsnitt 8:951 BBR)

Allmänt råd

Lämpliga skyddsanordningar för bassänger som är avsedda för bad eller simning kan t.ex. vara:

- Ett minst 0,9 meter högt staket som barn inte kan krypa under eller klättra över. Grindar i staketet bör inte kunna öppnas av barn.
- En skyddstäckning med presenning eller skyddsnät med högst 50 mm maskvidd. Skyddstäckningen bör ha ett sådant utförande att risken för olyckor begränsas.

Där hastighets- och flödesdimensionering inte kan ge tillfredsställande säkerhet mot olyckor, bör utloppsöppningarna förses med galler eller dylikt.
(avsnitt 8:951 BBR)

Föreskrift

Dammar, fasta brunnar och fasta behållare som inte är slutna och där vatten eller annan vätska förvaras, ska ha skydd som begränsar risken för personskador till följd av fall i vattnet eller vätskan.
(avsnitt 8:952 BBR)

Allmänt råd

Skyddet mot barnolycksfall är särskilt viktigt. Exempel på utformning som minskar risken för barnolycksfall är flacka stränder och nät som monteras i dammens djupaste del.
(avsnitt 8:952 BBR)

Dammar, fasta brunnar och fasta behållare

Drunkningsolyckor är den näst vanligaste dödsorsaken på grund av olycksfall för barn över ett års ålder.

Barn kan av misstag ramla i en bassäng, om det saknas skyddsanordningar. I jämförelse med trädgårdsdammar, som kan vara grunda vid kanten, är poolerna med sina tvära kanter och omedelbara djup, särskilt farliga. De minsta barnen står därför i fokus för lagstiftningen och Boverkets byggregler, BBR, ställer krav på att pooler, bassänger och liknande anläggningar på tomtmark utformas med ett tillfredsställande skydd mot barnolycksfall.

Föreskrift

Lock och galler på brunnar ska ha betryggande hållfasthet. Utformningen ska begränsa risken för barnolycksfall. (avsnitt 8:952 BBR)

Allmänt råd

Brunnslock bör ha en låsanordning, som inte kan öppnas av barn. (avsnitt 8:952 BBR)

Byggnadslagstiftningen omfattar fasta bassänger på tomter. Ordningslagen omfattar alla bassänger, fasta som lösa, på tomtmark och på allmän platsmark. Enligt ordningslagen är det anläggningens ägare som ansvarar för att bestämmelserna i lagen uppfylls. Polisen utövar tillsyn över ordningslagen.

Förbättring av tillgängligheten

År 2001 kom ny lagstiftning i plan- och bygglagen om förbättringsåtgärder i befintliga publika lokaler och på befintliga allmänna platser för att förbättra tillgängligheten för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

Lag

En byggnad ska

1. vara lämplig för sitt ändamål,
2. ha en god form-, färg- och materialverkan, och
3. vara tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

(PBL 8 kap. 1 §)

Om inte annat följer av detta kapitel eller av föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 2 § ska kraven i 1 § uppfyllas på så sätt att de,

1. vid nybyggnad uppfylls för hela byggnaden,
2. vid ombyggnad uppfylls för hela byggnaden eller, om detta inte är rimligt, den betydande och avgränsbara del av byggnaden som påtagligt förnyas genom ombyggnaden, och
3. vid annan ändring av en byggnad än ombyggnad uppfylls i fråga om ändringen.

När det gäller kravet i 1 § 3 ska hinder mot tillgänglighet till eller användbarhet av lokaler dit allmänheten har tillträde trots första stycket alltid avhjälpas, om hindret med hänsyn till de praktiska och ekonomiska förutsättningarna är enkelt att avhjälpas.

(PBL 8 kap. 2 §)

Föreskrift

Hinder i form av brister i lekplatsens utformning ska undanröjas.

(BFS 2011:13 HIN 2)

Allmänna platser och andra områden

Det som gäller i fråga om tomter enligt 9-11 §§ ska i skälig utsträckning tillämpas också på allmänna platser och på områden för andra anläggningar än byggnader.

Allmänna platser ska dock, trots första stycket ordnas så att personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga kan använda platsen eller området i den utsträckning som följer av föreskrifter meddelade med stöd av denna lag. Ett hinder mot tillgänglighet eller användbarhet ska alltid avhjälpas, om hindret med hänsyn till de praktiska och ekonomiska förutsättningarna är enkelt att avhjälpas. (PBL 8 kap. 12 §)

Boverket gav ut tillämpningsföreskrifter till den nya lagen 2003 (BFS 2011:13 HIN 2). Lekplatser omfattas av bestämmelserna.

Allmänt råd

Brister som gör det svårt för barn med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga att alls använda lekplatsen samt brister som gör det svårt för föräldrar med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga att vistas på lekplats tillsammans med sina barn, bör åtgärdas.

Nyanläggning av tomt

När man gör iordning en ny tomt regleras krav på tillgänglighet i pbl och i BBR.

Lag

En obebyggd tomt som ska bebyggas ska ordnas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- eller landskapsbild och till natur- och kulturvärdena på platsen. Tomten ska ordnas så att

1. naturförutsättningarna så långt möjligt tas till vara,
2. betydande olägenheter för omgivningen eller trafiken inte uppkommer,
3. det finns en lämpligt belägen utfart eller annan utgång från tomten samt anordningar som medger nödvändiga transporter och tillgodoser kravet på framkomlighet för utryckningsfordon,

4. det på tomten eller i närheten av den i skäligen utsträckning finns lämpligt utrymme för parkering, lastning och lossning av fordon,
5. personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga ska kunna komma fram till byggnadsverk och på annat sätt använda tomten, om det med hänsyn till terrängen och förhållandena i övrigt inte är orimligt, och
6. risken för olycksfall begränsas.

Om tomten ska bebyggas med byggnadsverk som innehåller en eller flera bostäder eller lokaler för fritidshem, förskola, skola eller annan jämförlig verksamhet, ska det på tomten eller i närheten av den finnas tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse. Om det inte finns tillräckliga utrymmen för att ordna både friyta och parkering enligt första stycket 4, ska man i första hand ordna friyta. (PBL 8 kap. 9 §)

Avsnitt 3 och 8 i Boverkets byggregler genomgick en större revidering under åren 2006 till 2008. De reviderade reglerna trädde i kraft 1 juli 2008. I avsnitt 3, som omfattar tillgänglighet och användbarhet, har de delar som behandlar tillgänglighet och användbarhet på tomter utvecklats.

Föreskrift

Minst en tillgänglig och användbar gångväg ska finnas mellan tillgängliga entréer till byggnader och

- bostadskomplement i andra byggnader,
- parkeringsplatser,
- angöringsplatser för bilar,
- friytor, samt
- allmänna gångvägar i anslutning till tomten.

Tillgängliga och användbara gångvägar ska där det är möjligt utformas utan nivåskillnader. Där nivåskillnader inte kan undvikas ska de utjämnas med ramper.

Tillgängliga och användbara gångvägar ska

- vara lätta att följa,
- kunna särskiljas från möblerade ytor, samt
- kunna användas som sammanhängande taktila och visuella ledstråk.

(avsnitt 3:122 BBR)

Allmänt råd

Exempel på friytor är lekplatser, bollplaner och gemensamma uteplatser.

En tillgänglig och användbar gångväg bör

- vara så horisontell som möjligt,
- inte luta mer än 1:50 i sidled,
- ha en fri bredd på minst 1,5 meter alternativt minst 1,0 meter och då ha vändzoner med högst 10 meters mellanrum,
- vid öppningar i t.ex. staket, häckar och liknande ha en fri bredd på minst 0,9 meter,
- vara fri från hinder, samt
- utjämnas med en 0,9–1,0 meter bred ramp till 0-nivå om det finns nivåskillnader vid övergången mellan olika typer av gångytor och platser.

Naturliga ledytor som gräskanter, murar, staket, kanter och fasader kan kompletteras med konstgjorda ledytor till ett sammanhängande ledstråk.

Fasta sittplatser med rygg- och armstöd i anslutning till tillgängliga och användbara gångvägar och entréer ökar tillgängligheten och användbarheten för personer med nedsatt rörelseförmåga.

Regler om kontraster och markeringar på tomter finns i avsnitt 3:1223 och regler om tillgängliga och användbara entréer finns i avsnitt 3:132. (avsnitt 3:122 BBR)

Lekredskap

I Boverkets byggregler finns regler om skydd mot olyckor vid fasta lekredskap på tomter.

Föreskrift

Fasta lekredskap ska anordnas så att risken för personskador begränsas. Underlaget till gungor, klätterställningar och dylika lekredskap ska vara stötdämpande och i övrigt utformas så att risken för personskador vid en olycka begränsas.
(avsnitt 8:93 BBR)

Allmänt råd

Exempel på hur fasta lekredskap kan utformas finns i SS-EN 1176-1 och SS-EN 1176-7. Exempel på stötdämpande underlag och provningsmetoder för stötdämpande underlag finns i SS-EN 1177.
(avsnitt 8:93 BBR)

Olyckor med lekredskap har inträffat därför att lekredskapen varit dåligt utformade, dåligt förankrade, dåligt underhållna eller vandaliserade, att underlaget varit för hårt eller att redskapen använts på "felaktigt" sätt. En vanlig typ av olycka med lekredskap är att barn faller från hög höjd mot hårt underlag och får krosskador. Småbarn är ibland utsatta för olyckor genom att äldre barn springer eller cyklar på dem, eller att de springer in framför gungor eller får slag av gungor.

I skriften *Regler för lekplatser och lekredskap* beskrivs vilken lagstiftning som är tillämplig för lekplatser och lekredskap. Lägg märke till att flera lagstiftningar kan vara aktuella vid utformning av lekplatser och lekredskap. Lekredskap på offentliga lekplatser är varor som omfattas av produktsäkerhetslagen, PSL. Konsumentverket är tillsynsmyndighet över PSL och har till uppgift att utföra kontroller så att gällande säkerhetskrav uppfylls.

Skriften redogör också för de gemensamma europa-standarderna för lekredskap, som började gälla 1999 och som reviderats 2008. Standarderna innehåller minimikrav för säkerhet och kan användas vid bedömning av säkerheten hos en produkt.

Alla anordningar som bygger på klättermoment, eller som kan användas för klättring, bör ställas på stötdämpande underlag. Ett bra underlag är strid sand med jämn kornstorlek. Klätterredskap bör inte ställas i sandlådan eftersom man där använder en typ av sand som klumpar sig (baksand) som blir hård när den packas.

Lekredskap kan planeras och utformas så att de är en naturlig del av lekmiljön. Enkla klätterställanden för de minsta barnen kan vara en sten eller ett räcke med låg höjd. Lekredskap för äldre barn kan utformas så att småbarn inte kan ta sig upp där.

Rutschbanor kan anläggas direkt på sluttande mark och följa terrängen av säkerhetsskäl. Rutschbanor av plåt bör inte ligga mot söder, där de lätt blir brännande heta. De bör ha tillräcklig lutning för att regnvattnet ska rinna av.

Underhåll och skötsel av lekplatser

Kommunen är lokal tillsynsmyndighet för lekplatserna i kommunen. Frågor om underhåll och skötsel ska man rikta till kommunen, som ska åtgärda eventuellt eftersatt underhåll eller fel på de kommunala lekplatserna. De ska också ålägga annan fastighetsägare i kommunen att åtgärda eventuella fel på lekplatser på dennes fastighet.

Behovet av tillsyn på lekplatser är beroende av hur mycket de används. Mer omfattande tillsyn kallas ibland funktionskontroll. Se vidare *Säkra lekplatsen Olycksförebyggande utformning av lekplatser och lekredskap*, SKL 2009.

Kommunen är lokalt tillsynsmyndighet för lekplatserna och ansvarar för frågor om underhåll och skötsel.

Information om skador och risker

Enligt FN-konventionen om barnets rättigheter, barnkonventionen, som Sverige har antagit, är barnet en kompetent individ med egna rättigheter som har rätt till liv och utveckling men också till skydd och trygghet. Barnet har rätt att få kunskap om sina rättigheter och att få uttrycka sin mening i de frågor som berör dem. Vuxna ska beakta deras åsikter och ta till vara deras erfarenheter och väga in dem i sina beslut.

Hur hanterar man riskerna i miljön? Hur förebygger man dem samtidigt som man uppmuntrar barn att vara aktiva? Svaren på dessa viktiga frågor kan vi få både genom att observera och studera barns beteenden och de skador som de drabbas av och genom att samtala med barn och be dem beskriva sin omgivning och värdera de kvaliteter som finns just där – vad de anser vara bra och dåligt, spännande och farligt. Sådant samarbete med barn berikar vuxnas kunskaper om barns upplevelser och värderingar och är tillfredsställande för barn i och med att barnen deltar i diskussionen om sin livsmiljö.

Av riksdagens handlingsplan från 1999 för att förverkliga barnkonventionen framgår att barn är "sakkunniga informanter". Barn görs också uppmärksamma på olycksrisker, när de själva ombeds rapportera om skador. Detta sker i dag i ett samarbete med FN:s världshälsoorganisation, WHO, där enkäter samlas in från svenska skolelever i åldern 11–15 år med frågor om sådana skador, som de fått i skolan och på fritiden och som de sökt läkar- eller sjuksköterskehjälp för. Denna statistik kompletterar skadestatistiken från sjukhus och läkarmottagningar.

Barnkonventionen fastställer att hänsyn till barns bästa ska komma i första hand i alla åtgärder som påverkar och får konsekvenser för barn. Hur ska man förstå och främja barns bästa, när det gäller barnsäkerhet?

Länsstyrelsen i Skåne

Länsstyrelsen i Skåne län har anslutit sig till regeringens sex barnpolitiska mål, som upprättats utifrån barnkonventionen. Ett av dessa mål är en trygg uppväxt, vilket beskrivs som "tid med föräldrarna, trygghet och minskade olycksfall". Barns säkerhet är alltså intimt förknippad med vuxna, med tillgången och närheten till vuxna och med vuxnas omtanke om barn.

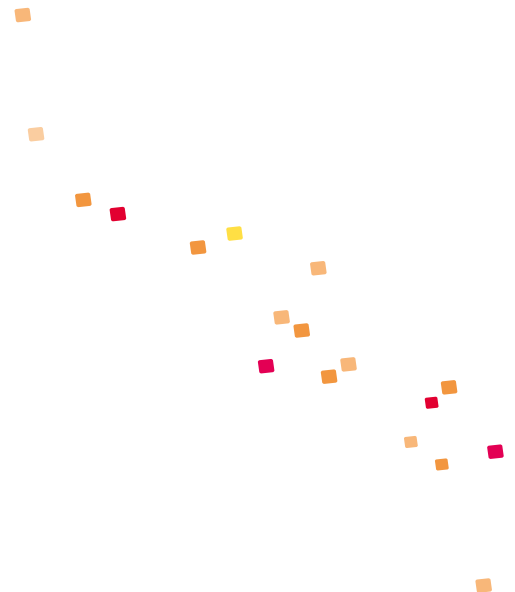

Hur man kan kommunicera information om säkerhet till barn och unga

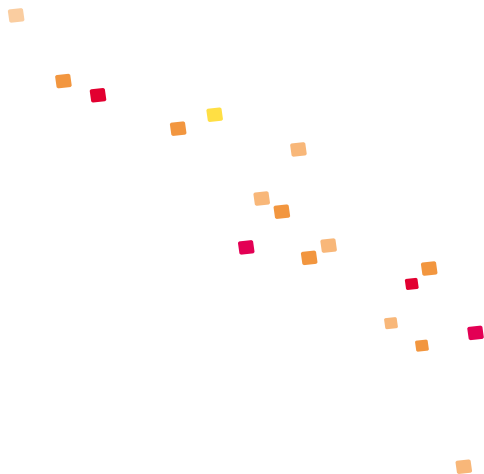
En distinktion mellan hur vuxna förstår och uppfattar barns situation, och hur barn själva upplever och beskriver sin situation, är klargörande. De vuxnas perspektiv uttrycker en omsorg om barns bästa, medan barnens perspektiv visar hur barn själva uppfattar och beskriver sin situation.

Samtal med barn

När det gäller barns säkerhet handlar de vuxnas perspektiv om hur lagar, regler och förordningar kan tillförsäkra barn det skydd och den säkerhet som barn inte själva kan skaffa sig. Forskning kan bidra med kunskap om barns beteenden och upplevelser. Samtal och kontakter med barn, då barn förmedlar sina erfarenheter, upplevelser och reflektioner, kompletterar vuxenperspektivet på situationen för barn. Barn kan på olika sätt beskriva konkreta situationer, som de har erfarenheter av, och därmed klargöra för vuxna utifrån sitt eget, barnens, perspektiv hur de uppfattar och förstår specifika risker och faror i dessa situationer.

Kontakten med barn är av största betydelse för att vuxna ska förstå barn och veta hur de bäst samtalar med barn om risker och faror och hur de ska kunna väcka barns uppmärksamhet på oförutsedda farliga eller hotfulla situationer så att barnen själva tryggt kan hantera dem, ifall de skulle uppkomma. Det krävs en insikt hos vuxna om att barn i olika åldrar, flickor och pojkar, i olika sociala och kulturella sammanhang kommunicerar på olika sätt, att de uttrycker sig annorlunda än vuxna och förstår på olika sätt vad vuxna säger liksom att de förstår och uppfattar faror och risker på många olika sätt.

Myndighetsgemensamt arbete för barns säkerhet

Allt bättre möjligheter att samla in och sprida information om barns säkerhet finns i dag bland annat tack vare samarbetet mellan statliga myndigheter. Barnmiljörådet (från 1980) och Barnombudsmannen (från 1993) har haft en viktig roll genom att i samarbete med sina nätverk av myndigheter och ideella krafter befästa sambandet mellan barnets rätt till säkerhet och trygghet och rätten till utveckling och lek.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, har i dag regeringens uppdrag att samordna olika myndigheters barns säkerhetsarbete. I *Rådet för barns säkerhet* medverkar 13 myndigheter för utbyte om erfarenheter rörande barns säkerhet. Dessa myndigheter är: Arbetsmiljöverket, Boverket, Barnombudsmannen (BO), Elsäkerhetsverket, Statens folkhälsoinstitut, Konsumentverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Rikspolisstyrelsen, Skolverket, Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU/Movium), Socialstyrelsen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). I publikationen *Att kommunicera barns säkerhet* (2006:1) redovisar dessa myndigheter hur de ser på frågan om att öka medvetenheten om barns säkerhet i samhället. Rådet för barns säkerhet betonar betydelsen av samverkan och samordning av myndigheternas insatser, eftersom inte en enda myndighet "äger" frågan om barns säkerhet. Man understryker också vikten av att kontinuerligt följa upp och utvärdera de insatser, som görs och att man anger vad som behöver förbättras.

Satsa på hem och fritidsområde

Socialstyrelsen framhåller exempelvis att satsningar särskilt behöver göras på hem och fritidsområdet, eftersom 80 procent av barnolyckorna sker där. Bara 10 procent av olyckorna inträffar på skoltid och 10 procent under transporter. Man framhåller också betydelsen av att nå ut till barn och unga. Man vill göra barn delaktiga i arbetet om barnsäkerhet.

Med hjälp av informationsteknologin och tillgången till Internet kan vi informera om barnsäkerhet i vida kretsar och sprida informationen snabbt. Det praktiska arbetet med barnsäkerhet underlättas av de nya möjligheter som i dag finns att nå ut till barnen och deras familjer med information liksom att direkt kommunicera med barn. När barn alltmer får möjlighet att själva beskriva och visa hur de uppfattar risker och faror i olika konkreta situationer tas ett viktigt steg mot ökad säkerhet för barn.

Arbete med barn- och ungdomsgrupper

Barnombudsmannen, BO, arbetar sedan flera år med särskilda barn- och ungdomsgrupper, "kontaktklasser", som återkommande tillfrågas om viktiga frågor som rör barns liv, liksom med barn- och ungdomsråd samt expertråd, som man vänder sig till för diskutera med barn och unga kring olika frågor. Här har webbplatsen en stor betydelse. BO använder sig också av Internet för att chatta med barn, något som man på BO upplever som värdefullt och relativt enkelt i och med att barn och unga idag använder Internet flitigt.

Också Trafikverket har utvecklat en rad olika samverkansformer med barn och flera av dem sker via Internet. Trafikverket har utvecklat och genomfört en mängd barnkonsekvensbeskrivningar för att ta reda på effekterna för barn av förändringar i trafiken. Trafikverket har kommit mycket långt i sina strävanden att kombinera både ett barnperspektiv på väg- och trafikfrågor och ett barnens perspektiv på dessa frågor. De understryker vikten av att ha personlig kontakt med barn.

Barn behöver ett skyddsnät med vuxna personer runt omkring sig.

Kontakterna mellan vuxna och barn i vardagsmiljön

Vuxennärvaro innebär en trygghet för små barn. Men också för äldre barn och unga innebär närheten till vuxna en möjlighet till snabb hjälp och räddande ingripanden. Men vuxna finns inte alltid till hands och då är information riktad till barn och unga på platser, som kan medföra risker av olika slag för barn, ett sätt att få dem att uppmärksamma situationen mera noggrant. På skyltar intill lekplatser, bollplaner, skridskobanor, dammar, badsjöar och längs stränder och andra platser utom- och inomhus, där barn och unga ofta vistas, kan uppgifter om exempelvis telefonnummer och kontaktadresser hjälpa barn och unga att få hjälp, om de skulle behöva det.

Lika viktigt som det är att barn och unga vid behov snabbt kan komma i kontakt med vuxna, lika viktigt är det att vuxna tar vara på den information som barnen och de unga förmedlar för att om möjligt förebygga framtida risker och olyckor. Sådan information kan

skolan ta vara på – se exemplet från Källby Gård i Götene i nästa kapitel – om det är i skolan och i skolans omgivning som olyckorna inträffar eller problemen finns; det kan också vara fritids och dagis som samlar informationen eller ortens trafikmiljöansvariga.

I dag finns olika typer av hjälpmedel – inte minst via elektroniska media – för att lätt samla information och att kommunicera den vidare till andra personer, institutioner eller förvaltningar, som kan bidra till att öka säkerheten och tryggheten för barn och unga inom- och utomhus – se exemplet med Barn-GIS i nästa kapitel.

Barn och unga behöver veta att det finns ett ”skydds-nät” omkring dem och varför att det finns till för deras skull och uttrycker vuxnas omtanke om dem. Denna omtanke ska inte bli eller uppfattas som ett hinder för barn och unga att själva utforska och undersöka sin omgivning, utan ses som ett stöd för deras aktiva utforskande och undersökande och en signal om att det finns risker.

Barn och unga söker utmaningar och måste själva möta faror

Vad som lär barn något om livet är vad de själva ser, hör och förstår på ett tryggt sätt. Den egna erfarenheten ger dem den bästa, mest lärorika, informationen. Bara barns och ungas egna erfarenheter kan lära dem vad som är riskabelt och vad som är farofyllt och hur de kan klara sig undan i farans stund. De måste lära sig hur de ska möta faror. "Att barn får lära sig hantera faror är nog vår viktigaste uppgift i skola och hem. Men hur gör man det? Hur gör man det om barn aldrig får

möta faror?", skriver skolgårdsinspiratören i Malmö kommun, Emma Pålsson, och svarar själv på sin fråga genom att citera ur Astrid Lindgrens bok *Ronja Rövardotter*: "Trilla i älven skulle hon akta sig för, hade Mattis sagt, därför skuttade hon med liv och lust på de hala stenarna vid älvkanten, där det brusade som allra värst. Inte kunde hon gå bort i skogen och akta sig för att trilla i älven. Skulle det vara någon nytta med det, så måste det ju ske vid forsarna och ingen annanstans."

Betydelsen av lagstiftning för planering med ett barnperspektiv

Barnkonventionen framhåller det generella värdet för barn av en trygg och hälsosam omgivning och fysisk miljö. Barnkonventionen är ännu inte inarbetad i svensk lagstiftning men svenska lagar ska beakta de värden, normer och krav som uttrycks i den.

Barnkonventionen godkändes av Sverige 1990

Sedan barnkonventionen ratificerades av Sverige 1990 försöker man på många olika håll i landet tillämpa den i samhällsplaneringen. Många försök har blivit engångsförsök. I dag är intresset för barns villkor i samhället kanske större än tidigare och vi ser nya projekt med barnmiljöinriktning starta. På de platser, där man genomför barnkonsekvensanalyser, innan man planerar och genomför nya åtgärder, ser vi att man åstadkommer förändringar med positiva konsekvenser för barn och unga.

Det är de konkreta förbättringarna i deras vardagsmiljö som ger barn och unga livskvalitet. För att sådana förbättringar ska få genomslag i alla kommuner återstår att integrera barnperspektivet i den fysiska planeringen och göra barnkonsekvensanalyser till obligatoriska planeringsunderlag på samma sätt som miljökonsekvensanalyser är det i dag.

Regeringen har utifrån barnkonventionen formulerat sex barnpolitiska mål, varav ett handlar om barns trygga uppväxt. Genom att konkretisera och operationalisera detta och övriga barnpolitiska mål i barnkonsekvensanalyser skulle barn och unga överallt i landet komma att beröras och kunna dra nytta av barnkonventionen. I exemplet nedan om *Partnerskap för barnkonventionens genomförande* visar de enskilda aktiva kommunerna att de haft denna insikt när de förankrat sitt arbete med barnkonventionen politiskt. Både för- och tjänstemän arbetar aktivt i partnerskapet för att man ska nå de mål man satt upp.

Partnerskap för barnkonventionens genomförande

Före ett av de senaste försöken att tillämpa barnkonventionen står en sammanslutning som kallar sig *Partnerskap för barnkonventionens genomförande*, vilket är en sammanslutning av tolv kommuner.

Partnerskapet har inriktat sitt arbete på tre områden:

- 1 metoder för att öka barns och ungdomars inflytande
- 2 barnkonventionens genomslag i den kommunala styrprocessen
- 3 utveckling av indikatorer för att mäta resultaten i arbetet.

Resultat av arbetet har bland annat varit följande:

- man har inrättat ett barnombud
- en samarbetsorganisation för kommunens elevråd har bildats
- ett ungdomsråd har startat med representanter för alla högstadieskolor och gymnasiet; kommunal-rådet har haft möten med ungdomsrådet
- en barnpanel har skapats ”som metod för ungas inflytande”
- barn från förskolan har fått ge sina synpunkter på lekplatser i kommunens centrum i samband med en ombyggnad.

Örebro kommun, som varit drivande inom partnerskapet, gjorde en särskild studie bland skolorna, där man bland annat tog reda på vilka områden som eleverna upplever som otrygga och vilka de uppskattar och använder mest. Man analyserade samarbetet med eleverna och konstaterade att det fanns både för- och nackdelar med samarbetet med skolorna. Det gav värdefull information men tog också mycket tid i anspråk.

Kommun ordnar egna kurser för att utveckla arbetet med barnkonsekvensanalyser

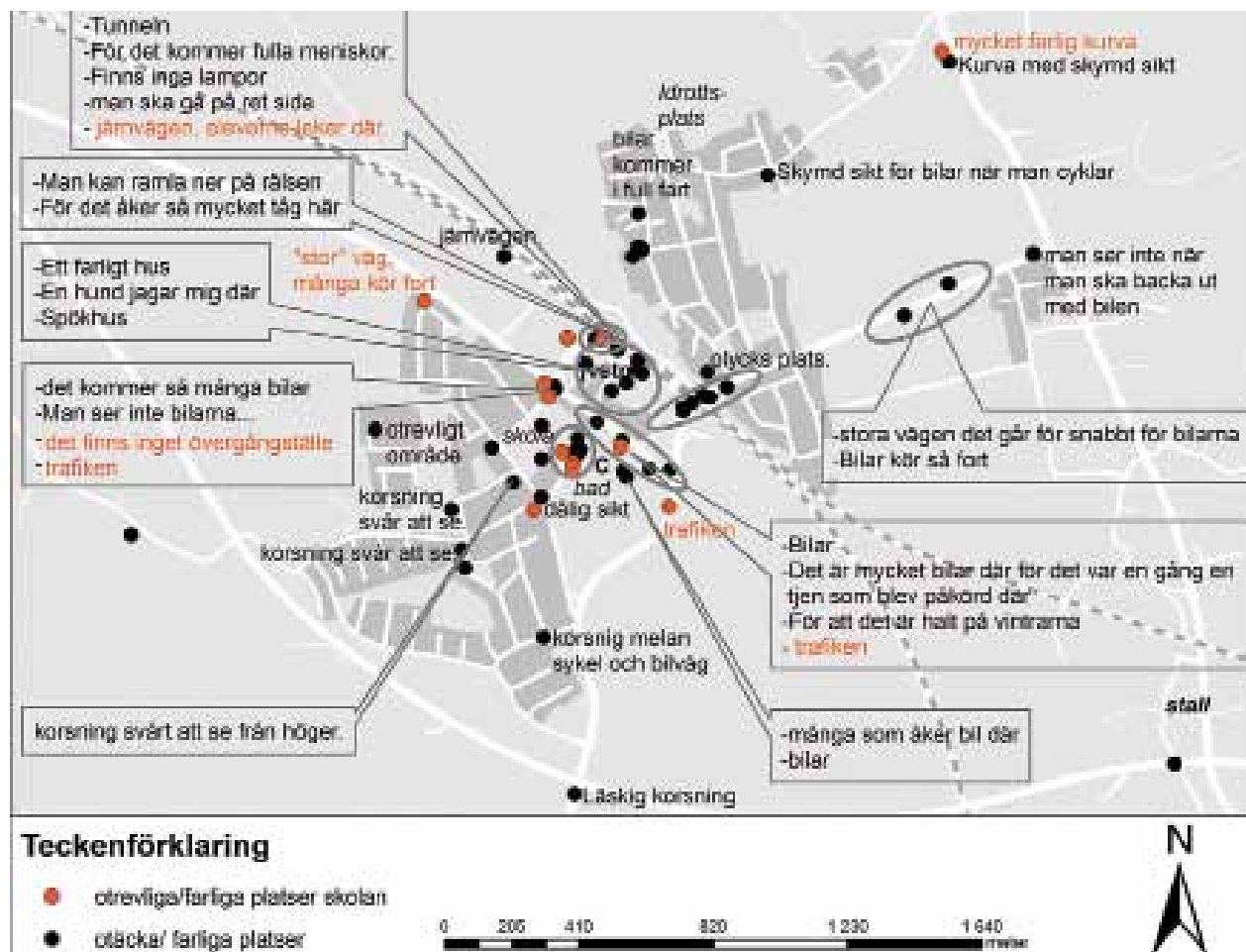
I Malmö kommun har anordnats kurser för tjänstemän om innebörden i barnkonventionen och om hur man genomför barnkonsekvensanalyser. Dessa kurser har kommit till stånd på initiativ av projektanställda inom

Malmö's satsning "Lärande för hållbar utveckling" och har väckt intresse i kommunen. Syftet har varit att höja kompetensen hos tjänstemän (lokalsamordnare, planeringssekreterare, rektorer och andra) i stadsdelarna när dessa gör beställningar från fastighetsförvaltare av exempelvis skolgårdsmiljöer. Det finns inget krav att genomföra barnkonsekvensanalyser i stadsplaneringen i Malmö. Förhoppningen är att kursdeltagarna ska komma att intressera sig för och sträva efter att bevaka barns och ungas intressen i planeringen.

Barn-GIS – ett nytt och enkelt planeringsinstrument

En svårighet i planerarens samarbete med barn och unga som ofta förs fram är att detta tar lång tid i anspråk. I dag finns hjälpmedel som underlättar samarbetet mellan barn, unga och planerare och kan göra detta snabbt, smidigt och rutinmässigt. Ett hjälpmedel, som utvecklats för att underlätta samarbetet, är det som kallas för Barn-GIS. Denna planeringsmetod har utvecklats av landskapsarkitekter och forskare vid

Farliga och otrygga platser elever och lärare åk 5 och 9 Örbyhus ht 06. (Inst. för stad och land, rapport 1/2010. Guide till Barnkartor i GIS - ett verktyg för barns inflytande i stads- och trafikplanering. Copyright Lantmäteriet.

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, i Uppsala. Barn-GIS utgörs av digitala kartor, som kan lagras i stadsplanerarens vanliga geografiska informationssystem, GIS. De förutsätter därför inte någon ny planeringsmetod eller nya planeringsrutiner.

Barn-GIS är utvecklat i skolmiljö för elever och lärare. Det finns Barn-GIS för barn i åldern 10–12 år och Barn-GIS för tonåringar. Barn-GIS innehåller en digital karta, på vilken barn markerar platser som planerare vill ha kunskap om, liksom en inbyggd enkät för eventuellt kompletterande information med kommentarer till markeringarna på kartan.

Följande planeringssituationer föreslår landskapsarkitekterna, själva med erfarenhet från fysisk planering, för Barn-GIS:

- i översiktlig planering, grönstrukturplanering, planering av skötsel och underhåll av allmänna ytor.
- inom stadsplaneringen inför förtätning eller expansion av en stadsdel/ort
- vid lösningen av särskilda problem – exempelvis trafikplanering, trygghetsproblem
- inför förändringar i skolans/bostadsområdets närmiljö.

Barn-GIS har prövats i olika planeringssituationer, bland annat avseende trafiksäkerhet för barn på Örbyhus skola i Tierps kommun. I denna trafiksäkerhetsstudie framkom att Barn-GIS kan utgöra en del i arbetet med barnkonsekvensanalyser genom att metoden passar bra för kartläggning och tolkning av trafiksäkerhetssituationer såsom barn uppfattar dem. Man konstaterar att det är i planeringens tidiga skede som metoden passar in och har särskilt stort värde.

Viktigt att utvärdera miljöer för barn och unga och att ta vara på kunskapen

I slutet av 1990-talet gjordes en utvärdering av sex nybyggda bostadsområden i Stockholm utifrån ett barnperspektiv. Kvaliteterna i utomhusmiljön för barn i de nya bostadsområdena granskades. Resultatet publicerades i rapporten. *Kan ni gå ut och leka? Barns utomhusmiljö i Stockholms nybyggda innerstad*. För varje bostadsområde beskrevs och sammanfattades vilka kvaliteter som är viktiga för att barn på ett tryggt och säkert sätt ska kunna vistas ute i sina bostadsområden, vad som var bra och vad som kunde bli bättre i de olika områdena. Rapporten riktar sig till planerare och arkitekter med enkla och klara råd om, vad som gör en utomhusmiljö bra för barn. Följande tips lämnas till planerare och arkitekter:

- ”Barns behov och intressen ändras med deras ålder
- Planera för alla åldrar.
- Planera för barns utevistelse under alla årstider och alla väder.
- Barn ska lätt kunna ta sig till platser. Tänk på hur deras verklighet ser ut med promenader till bland annat skola, lekplats och naturområden.
- Tänk även utanför plangränserna.
- Använd topografin för att skapa spännande och användbara platser.
- Skapa omväxlande miljöer med olika sorters material.

- Glöm inte detaljerna och utsmyckningarna som barn kan relatera till på sin egen skala, utforska och ha som igenkänningstecken.
- Skapa möjligheter till social samvaro utomhus.
- Skilj barn och bilar åt. Små barn har rätt till en helt trafikfri lekmiljö.
- Se till att lekplatser och gångvägar inte fungerar som cykelgenomfarter.
- Använd kvalitetsprogrammet till att förankra frågor om funktioner för barn som tillgänglighet, trygghet och lekmiljöer.
- Kommunicera mera med de boende. Berätta hur området planerats – gör människor engagerade i sin omgivning. Lyssna till de boendes åsikter och idéer, de känner området väl.
- Följ upp projekt i praktiken. Budgetera redan från början för uppföljningar och förbättringar och låt sedan de boende vara med i processen.”

Genomgången av bostadsområdenas kvaliteter och möjligheter är kunskap som kan tas till vara i en databank med ett eget utrymme för varje bostadsområde där liknande information är samlad. Denna databank skulle sedan lätt kunna anlitas, när man vill ta reda på något om bostadsområdet och/eller tillföra ny information av betydelse för bostadsområdets kvalitet. Att en sammanställning av information är betydelsefull för beslut om åtgärder men även för kommunikationen med berörda intressenter visar nästa exempel.

Barn och vuxna samarbetar om säkerheten och tryggheten på sin skola – Källby Gård

Källby Gård skola i Götene kommun har av FN:s världshälsoorganisation, WHO, som första skola i världen certifierats som ”a safe school”, en säker och trygg skola. I sin handbok *Välkomna till Källby Gård i Götene kommun* beskriver man sitt systematiska arbetsmiljöarbete. Arbetet med säkerheten för barnen sker i flera steg. I alla dessa steg är barnen involverade så att frågan om deras säkerhet blir en sak såväl för dem själva som för skolans personal. När ett barn skadas samtalar skolsköterskan med barnet om händelsen för att få kännedom om hur skadan uppkommit och för att höra hur barnet uppfattat situationen. Skolbarnen fyller själva i en blankett, som de lämnar till skolsköterskan, där de beskriver hur de skadats. På blanketten markerar de på en teckning över kroppen var på kroppen skadan skett – och de markerar på en karta över skolan var olyckan inträffade – inom- eller utomhus. Skolsköterskan sammanställer informationen. Alla olyckor och tillbud blir registrerade.

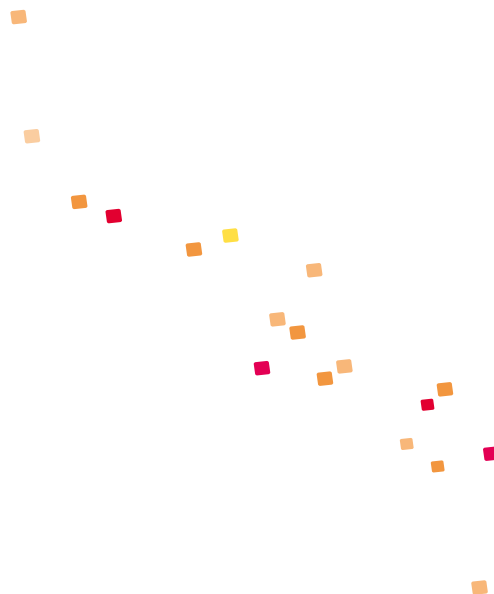
På en karta sammanställs de farliga platserna på skolan och i skolans närhet. Denna karta finns tillgänglig för alla barn och lärare på skolan att se och uppmärksamma. Också annat material över olycksfallsplatser sammanställs och delas ut till eleverna på skolan. I ett stapeldiagram visar man exempelvis att de flesta skadorna sker på bollplanen, därefter på rutschkanan och linbanan.

Varje månad rapporterar skolsköterskan till rektor och arbetsmiljögruppen om inträffade skador. I arbetsmiljögruppen ingår elevskyddsombud, rektor och skolans skyddsombud. Syftet med denna satsning på kommunikation om skadetillfällena och skadesituationerna på skolan är att öka medvetenheten hos skolbarnen om vilka risker som finns och om hur de kan undvika dem.

Vikten av att skapa lika villkor för barn och unga

De finns flera exempel på strävan att följa barnkonventionens uppmaning att skapa sådana villkor i samhället att barns bästa befordras. För att dessa exempel inte ska bli engångsförsök utan förändra förhållandena för barn långsiktigt behövs politiska beslut. Exemplet ovan om partnerskap mellan några kommuner visar att i partnerskapet finns denna insikt. Ett politiskt beslut behövs för att alla barn ska omfattas av samma omtanke och få samma goda livsvillkor.

Trygghet och säkerhet i dess många olika aspekter är grundläggande för att barn och unga ska ha det bra, växa, utvecklas och själva vilja sträva efter ett gott liv för sig och för andra i samhället. Omsorgen om barn gäller i konkreta detaljer som hur byggnader och platser utformas, förvaltas och utrustas liksom i mera principiella sammanhang, som att lyssna till och respektera barn och deras behov och att på bästa sätt uppmärksamma och ta tillvara deras erfarenheter av att som barn och unga leva i vårt samhälle.

Referenser

- Aldenberg, Elisabeht (1998). *Med fokus på idrottsskador: självrapporterade skador bland 11–15 åringar. Tabellrapport från Skolbarns hälsovanor 1997/98*. (Folkhälsoinstitutet: 2003:43). ISBN: 91-7257-234-5. Tillgänglig: <http://www.fhi.se/PageFiles/7015/med-fokus-pa-idrottsskador.pdf> (2011-01-04)
- Berglund, Ulla & Nordin, Kerstin (2007). *Barnkartor i GIS – ett verktyg för barns inflytande i planeringen*. (Gröna fakta 2007:4). Alnarp: Movium, SLU
- Berglund, Ulla & Nordin, Kerstin (2010). *Guide till Barnkartor i GIS – ett verktyg för barns inflytande i stads- och trafikplanering*. (Rapporter, Institutionen för stad och land, SLU : 2010:1) ISBN: 978-91-85735-19-8. Tillgänglig: http://www.sol.slu.se/publikationer/rapport_1_2010.pdf (2011-01-04)
- Berglund, Ulla & Nordin, Kerstin Nordin och Malin Eriksson (2009). *Barnkartor i GIS och trafiksäkerhet. Ett forskningsprojekt i samarbete med Örbyhus skola*. (Rapporter, Institutionen för stad och land, SLU: 2009:1). ISBN: 978-91-85735-12-9
- Björklid, Pia (1992). *Barns och ungdomars upplevelser av trafiksäkerhet i olika närmiljöer. En intervjustudie från tre boendemiljöer med olika trafiktekniska lösningar*. (TFB-rapport 1992:2). Stockholm: Lärarhögskolan.
- Björklid, Pia (2007). *Barnkonsekvensanalys – erfarenheter och visioner. Vägverksregionernas Barnkonsekvensanalyser: en processutvärdering*. Stockholm: Lärarhögskolan i Stockholm, ISBN: 978-91-7656-651-0
- Björklid, Pia & Nordström, Maria (2009). När kommer barnen in i stadsplaneringen? *Miljöforskning* nr 1, <http://miljoforskning.formas.se/sv/Nummer/April-2009/Innehall/Tema-Nar-stader-vaxer/Nar-kommer-barnen-in-i-stadsplaneringen/>
- Boverket (1996). *Barnsäkerhet i byggnader*. Karlskrona: Boverket. ISBN 91-7147-204-5

- Boverket (2000). *Barnsäkra brunnar*. Karlskrona: Boverket. ISBN 91-7147-575-3. Tillgänglig: <http://www.boverket.se/Om-Boverket/Webbokhandel/Publikationer/2000/Barnsakra-brunnar/> (2011-01-04)
- Boverket (2000). *Unga är också medborgare – om barns och ungas inflytande i planeringen*. Karlskrona: Boverket. ISBN 91-7147-595-8
- Boverket (2002). *Barnsäkra containrar*. Karlskrona: Boverket. ISBN 91-7147-654-7. Tillgänglig: <http://www.boverket.se/Om-Boverket/Webbokhandel/Publikationer/2002/Barnsakra-containrar/> (2011-01-04)
- Boverket (2004). *Boken om lov, tillsyn och kontroll: allmänna råd 1995:3 ändrad genom 2004:2*. (3. uppl.). (Boverkets allmänna råd: 2004:2) Karlskrona: Boverket. ISBN 91-7147-853-1. Tillgänglig: <http://www.boverket.se/Om-Boverket/Webbokhandel/Publikationer/2004/Boken-om-lov-tillsyn-och-kontroll/> (2011-01-04)
- Boverket (2005). *Enklare utan hinder*. Karlskrona: Boverket. ISBN 91-7147-857-4. Tillgänglig: <http://www.boverket.se/Om-Boverket/Webbokhandel/Publikationer/2005/Enklare-utan-hinder-/> (2011-01-04)
- Boverket (2007). *Bostadsnära natur: inspiration och vägledning*. Karlskrona: Boverket. ISBN 978-91-85751-35-8. Tillgänglig: <http://www.boverket.se/Om-Boverket/Webbokhandel/Publikationer/2007/Bostadsnara-natur/> (2011-01-04)
- Boverket (2008). *Regelsamling för byggande, BBR 2008, Boverkets byggregler (BFS 1993:57 med ändringar)*. Karlskrona: Boverket. ISBN 978-91-86045-03-6. Tillgänglig: <http://www.boverket.se/Om-Boverket/Webbokhandel/Publikationer/2008/Regelsamling-for-byggande-BBR-20081/> (2011-01-04)
- Boverket (2008). *Regler för lekplatser och lekredskap*, Broschyr. Boverket i samverkan med Konsumentverket och Sveriges Kommuner och Lands-ting
- Cardell, Eva & Ader, Anders (2007). *Välkomna till Källby Gård i Götene kommun: en liten handbok för dig som vill utveckla arbetsmiljön på din skola*. Tillgänglig: www.av.se/dokument/Teman/Skola/Kallbysafe.pdf (2011-01-04)
- Cederborg, Ann-Christine (2000). *Barnintervjuer: vägledning vid utredningsarbete*. Stockholm: Liber. ISBN 91-47-04964-2

- Cele, Sofia (2006). *Communicating Place: Methods for Understanding Children's Experience of Place*. (Elektronisk). Diss. Stockholm: Stockholms universitet. ISBN 9789185445462.
- Faskunger, Johan (2008). *Barns miljöer för fysisk aktivitet: samhällsplanering för ökad fysisk aktivitet och rörelsefrihet hos barn och unga*. (Statens folkhälsoinstitut: 2008:33). Östersund: Statens folkhälsoinstitut. ISBN 978-91-7257-586-8. Tillgänglig: http://www.fhi.se/PageFiles/3850/R200833_barns_miljoer_for_fysisk_aktivitet_webb.pdf (2011-01-04)
- Gummesson, Mats (2007). *Barns säkra tillgänglighet till skolan*. (Publikation, Chalmers tekniska högskola, Institutionen för arkitektur: 2007:2) Licc. Göteborg: Chalmers Tekniska Högskola. Tillgänglig: http://www.vv.se/PageFiles/9356/barns_sakra_tillganglighet_till_skolan.pdf?epslanguage=sv (2011-01-04)
- Hansen, Mogens & Nagböl, Sören (2008). *Det ny skoleliv: om krop, rum, bevægelse og pedagogik*. Århus: Klim. ISBN 978-87-7955-620-1
- Harvard, Ingegerd (2006). *Mer åt fler på lekplatsen: bra lekplats för barn med funktionshinder blir bättre lekplats för alla*. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting. ISBN 91-7164-141-6
- Henriksson, Sven Erik & Castenfelt, Ronald (2009). *Säkra lekplatsen: olycksförebyggande utformning av lekplatser och lekredskap*. (4., omarb. uppl.) Stockholm: Sveriges kommuner och landsting. ISBN 978-91-7345-207-6
- Herfelt, Susanne. (2007). *Nordisk samarbejde som løftestang. Miljø og sundhed for børn i børnehaver*. (Rapport ANP 2007:721) København: Nordisk Ministerrådet. Tillgänglig: <http://www.norden.org/no/publikasjoner/publikasjoner/2007-721> (2011-01-03)
- Karsten, Luchien (2005). It all used to be better? Different generations on continuity and change in urban children's daily use of space. *Children's Geographies*, vol. 3, no. 3, p. 275-290. Abingdon : Carfax.
- Kylin, Maria (2004). *Från koja till plan: om barnperspektiv på utemiljön i planeringssammanhang*. Diss. Alnarp: SLU. ISBN 91-576-6754-3. Tillgänglig: <http://epsilon.slu.se/a472.pdf> (2011-01-04)
- Lenninger, Anna & Titti Olsson (2006) *Lek äger rum. Planering för barn och ungdomar*. Formas. ISBN 978-91-540-5957-7.

- Lenninger, Anna (2008) *Barns plats i staden*. Movium. ISBN 978-91-85911-65-3.
- Lindberg, Maria (2008). *Barnkonsekvensanalyser i Länsstyrelsens beslutsfattande: vägledande riktlinjer*. Skåne: Länsstyrelsen. Tillgänglig: www.m.lst.se (2011-01-04)
- Lindgren, Astrid (1981). *Ronja Rövardotter*. Stockholm: Rabén & Sjögren ISBN 978-91-29-66748-6
- Lindholm, Gunilla (1995). *Skolgården – vuxnas bilder, barnets miljö*. Diss. (Stad & Land: 129) Alnarp: SLU
- Mårtensson, Ferdrika (2004). *Landskapet i leken: en studie av utomhuslek på förskolegården*. Diss. Alnarp: SLU. ISBN 91-576-6489-7. Tillgänglig: <http://epsilon.slu.se/a464.pdf> (2011-01-04)
- Nationellt centrum för lärande från olyckor & Räddningsverket (2005). *Olyckor i boendet. Skadestatistik och risker*. (NCO: 2005:8). Karlskoga: NCO & Karlstad: Räddningsverket.
- Nilheim, Jens (1999). *Kan ni gå ut och leka? Barns utomhusmiljö i Stockholms nybyggda innerstad*. Stockholm: Kungliga Tekniska Högskolan. Institutionen för infrastruktur och samhällsplanering, Avdelningen för Regional Planering. Examensarbete.
- Nilsson, Nic (2006). *Det saknade barnperspektivet i planeringen*. Karlstad: IPA-Barns rätt till lek. ISBN 91-975129-1-5
- Nordström, Maria (2005). Platsintressets skiftande innebörder för barn under uppväxten. I Johansson, Maria & Küller, Marianne (red.) *Svensk miljöpsykologi*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-03424-5
- Nordström, Maria (2010). Children's Views on Child-Friendly Environments in Different Geographical, Cultural and Social Neighbourhood. *Urban Studies*, vol. 47. no. 8, p. 514–528. Tillgänglig: <http://www.hphpcentral.com/wp-content/uploads/2010/09/Urban-Studies-47-2010-Childrens-Views.pdf> (2011-01-04)
- Räddningsverket (2007). *Barn och unga ska fritt och säkert kunna leva och utvecklas: ett myndighetsgemensamt inriktningsdokument*. Karlstad: Räddningsverket. ISBN 978-91-7253-365-3. Tillgänglig: <http://www2.msb.se/Shopping/pdf/23490.pdf> (2011-01-04)

- Schyllander, Jan (2007). *Olycksfall bland barn och ungdomar*. (NCO 2007:6). Karlskoga: NCO & Karlstad: Räddningsverket. Tillgänglig: <http://www.msb.se/RibData/Filer/pdf/23274.pdf> (2011-01-04)
- Strandlund, Lovisa. (2008). *Säkra skolvägar: jämförelse av två nybyggda bostadsområden*. Magisteruppsats på Samhällsplanerarlinjen, Kulturgeografiska institutionen, Stockholms universitet, Stockholm.
- Trivector (2006). *Att kommunicera barnsäkerhet: intervjustudie med fjorton myndigheter – om kunskapen att kommunicera säkerhet med barn*. (Trivector rapport: 2006:1). Lund: Trivector
- Örebro kommun (2004). *Rapport om tre års samarbete kring barnkonventionen*. Tillgänglig: <http://www.orebro.se/barnkonventionen> (2011-01-04)

I vårt samhälle fäster vi stor vikt vid att värna om barns liv, hälsa och rättigheter. Barn är speciellt utsatta för olycksrisker genom att de inte har samma möjligheter och förmåga att skydda sig som vuxna. Den här boken handlar om hur vi kan planera, utforma och underhålla byggnader och deras närmaste omgivningar så att barn kan leva och utvecklas utan att skadas. Boken ger exempel på hur byggnader och utemiljö kan utformas barnsäkert samtidigt som barnets rättigheter tillgodoses.

Boken kan vara ett praktiskt stöd vid utformningen av bostäder och byggnader inklusive utemiljön med barnsäkerhet som huvudfokus. Den vänder sig till dig som är arkitekt, byggnadsingenjör, byggare, fastighetsägare, förvaltare och till politiker och tjänsteman på regional eller kommunal nivå. Den kan också vara läsvärd för dig som är förälder och som vill veta mer om barnsäkerhet.

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

Box 534, 371 23 Karlskrona
Besök: Drottninggatan 18
Telefon: 0455-35 30 00
Webbplats: www.boverket.se